

Tinde Kovač Cerović

Još jedna reforma osnovne škole

Na jesen međunarodni konkurs za izbor kompanije koja će u saradnji sa Ministarstvom prosvete i nauke rukovoditi uvođenjem promena • Sredstva za reformu programa obezbeđena iz fondova Evropske unije Str. 6-7.

Škole u Kraljevu spremne do 1. oktobra
Str. 2

Današ škola

SPECIJALNO IZDANJE POVODOM POČETKA ŠKOLSKE GODINE • ČETVRTAK, 1. SEPTEMBAR 2011 • WWW.DANAS.RS

Ako NPS ne usvoji inovirane programe za gimnazije doneću ih ja

BESPLATNE UDŽBENIKE dobiće 228.000 učenika u Srbiji

Ministar prosvete i nauke Žarko Obradović, za Danas

TEMA

DESANKA RADUNOVIĆ, PREDSEDNICA NACIONALNOG PROSVETNOG SAVETA

POTREBNO EFIKASNIJE USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA

Strana 7

PRILOG UZ OVAJ BROJ

Povodom hit filma Tuck vision i Danas vas vode u svet Štrumpfova

Počinje spoljašnje vrednovanje rada škola

Za najbolje četvorka

Neće se praviti rang lista škola

Spoljašnje vrednovanje kvaliteta rada obrazovnih ustanova počće već od ove školske godine, a koje će škole prve proći kroz tu proceduru zavisice od plana školskih uprava u Srbiji. Prva grupa spoljašnjih evaluatora obučena je u okviru projekta Zavoda za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja „Razvoj standarda i instrumenata za spoljašnje vrednovanje kvaliteta rada obrazovno vaspitnih ustanova“, koji je realizovan u saradnji sa Obrazovnim inspektoratom Kraljevine Holandije, uz učešće Ministarstva prosvete i nauke.

Do kraja godine trebalo bi da bude završena obuka ostalih spoljašnjih evaluatora, prosvetnih savetnika u svim školskim upravama u Srbiji, koji će, zajedno sa stručnjacima iz Zavoda za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja, biti zaduženi za ovaj posao, ističe Jelena Najdanović Tomić, rukovodilac Centra za standarde u Zavodu za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja.

Pravilnikom o vrednovanju kvaliteta rada ustanova, koji je nedavno razmatrao Nacionalni prosvetni savet, a doneće ga ministar prosvete i nauke, predviđeno je da školske uprave svake godine do kraja januara sačinjavaju godišnji plan spoljašnjeg vrednovanja. Njime se precizira broj ustanova u kojima se vrši spoljašnje vrednovanje na nivou školske uprave, vreme trajanja i broj članova tima za spoljašnje vrednovanje.

Najdanović Tomić objašnjava da će svaka školska uprava u skladu sa svojim mogućnostima i potrebama napraviti plan spoljašnjeg vrednovanja, jer prosvetni savetnici „znaju kako je stanje u školama na teritoriji njihove školske uprave i šta su prioriteta“. Ona dodaje da će neki direktori verovatno želeći da među prvima prođu ovu „procenu“ i vide u kojim oblastima treba da unaprede rad svoje škole.

Podsetimo, spoljašnje vrednovanje kvaliteta rada škola obavlja se na osnovu ranije usvojenih standarda i indikatora kvaliteta rada, koji pokrivaju sve ključne aspekte rada škole. To su školski program i godišnji plan, nastava i učenje, obrazovna postignuća učenika, podrška učenicima, etos, organizacija rada škole i rukovođenje i resursi.

Pravilnikom je predviđeno da se spoljašnje vrednovanje kvaliteta rada ustanova vrši na osnovu analize evidencije i pedagoške dokumentacije škole, izveštaja o samovrednovanju škole, izveštaja o radu škole, školskog programa, godišnjeg plana rada, izveštaja prosvetnog savetnika, zatim na osnovu neposrednog praćenja nastave i drugih oblika obrazovno-vaspitanog rada, kao i na osnovu razgovora sa direktorom, stručnim saradnikom, nastavnicima, učenicima i roditeljima. Neposredno praćenje nastave obuhvata realizaciju časova najmanje 40 odsto nastavnika, odnosno 40 odsto časova.

Pravilnikom je predviđeno da se nakon za-

vršenog vrednovanja sačinjava izveštaj koji sa drži ocenu, opis utvrđenog činjeničnog stanja, rezultate vrednovanja pojedinačno za sve oblasti definisane standardima kvaliteta rada ustanova, a taj kvalitet se iskazuje preko nivoa ostvarenosti na skali od jedan do četiri.

Nivo četiri predstavlja situaciju gde je registrovana ostvarenost svih standarda. Dominiraju jake strane, a eventualni sitni nedostaci ne utiču bitno na kvalitet rada ustanova. Takva ustanova može da bude primer svim ostalim.

Nivo tri predstavlja situaciju koja karakteriše više jakih nego slabih strana, ali postojeće slabosti umanjuju ukupan kvalitet ustanove i poželjno je ih je otklanjati. Ovaj nivo najčešće označava ostvarenost više od polovine standarda. Ustanova ne može biti ocenjena ovim nivoom ako nema postignute nivoe tri i četiri na ključnim standardima za škole, a to su da učenici stiču znanje na času, da nastavnik koristi postupke vrednovanja koji su u funkciji daljeg učenja, da škola kontinuirano doprinosi većoj uspešnosti učenika i da je škola bezbedna sredina za sve.

Nivo dva odražava prisutnost pojedinih jakih strana, ali preovlađuju slabe strane koje značajno umanjuju kvalitet rada ustanove. Ovaj nivo zahteva preuzimanje određenih aktivnosti radi otklanjanja uočenih slabosti.

Jednom u pet godina

Spoljašnje vrednovanje kvaliteta rada škola ocenjuje se najmanje jednom u pet godina. Međutim, Ministarstvo prosvete i Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja mogu da utvrde potrebu za vanrednim spoljašnjim vrednovanjem rada ustanove, ukoliko uoče slabe rezultate u funkcionisanju ustanove i slaba postignuća učenika u poslednje tri godine.

Nivo jedan označava minimum kvaliteta. Regstruje se prisustvo ostvarenosti pojedinih standarda, a preovlađuju slabe strane koje ugrožavaju napredovanje i razvoj učenika. Ovaj nivo znači da je neophodna hitna akcija i stručna pomoć za otklanjanje nedostataka.

Nakon izvršenog spoljašnjeg vrednovanja, tim za spoljašnje vrednovanje sačinjava zajednički izveštaj, koji se dostavlja ustanovi najkasnije u roku od osam nedelja od izvršenog pregleda. Direktor je obavezan da sa izveštajem upozna sve organe ustanove, zaposlene, učenike i roditelje, kao i organ lokalne samouprave nadležan za poslove obrazovanja, u roku od 15 dana od dana prijema izveštaja. Pravilnikom je predviđeno i da ustanova ima pravo na prigovor na izveštaj o spoljašnjem vrednovanju, s tim što može da se žali samo na način njegovog sprovođenja, ali ne i na ocenu.

- Osnovna namena standarda je da poboljšaju kvalitet obrazovanja. Standardi su alati ili instrumenti u rukama spoljašnjih evaluatora, koji treba da „izmere“ i procene kvalitet rada svake škole. Oni treba da ukažu na njene jake i slabe strane i da budu smernica za dalje unapređivanje kvaliteta, odnosno da ukažu školama na to šta je željeni kvalitet u njihovom radu. Takođe, treba da pruže objektivnu sliku kvaliteta rada škola na nivou celog obrazovnog sistema i na taj način da budu osnova za donošenje relevantnih odluka za unapređivanje kvaliteta obrazovanja - objašnjava Najdanović Tomić.

V. S.

Prosvetni budžet za investicije daleko od stvarnih potreba obrazovnih ustanova

Škole u Kraljevu spremne do 1. oktobra

Od ukupno 14.623 učenika iz kraljevačkih osnovnih i srednjih škola, 2.544 đaka će pohađati nastavu od 1. septembra van svojih objekata, a 8.951 učenik će imati skraćenu nastavu u periodu do 30 dana. Svi učenici u Kraljevu će 1. oktobra krenuti na nastavu u svojim školama i imaće pun fond časova, obećava Zoran Trninić, pomoćnik ministra prosvete za investicije i učnički i studentski standard.

On ističe da nema nijedne kraljevačke škole pogođene zemljotresom u kojoj nije počela adaptacija. Kaže da je najteža situacija u Gimnaziji i Ekonomskoj školi, koje su smeštene u istoj zgradi, ali da će, prema procenama, radovi biti završeni najkasnije do 12. septembra. On kaže da postoji obećanje izvođača da će se potruditi da škola bude završena nedelju dana ranije, a da će do tada učenici nastavu pohađati u drugim objektima.

Trninić ističe da škole u Srbiji novu školsku godinu dočekuju u „zadovoljavajućem“ stanju, uprkos ekonomskoj krizi, skromnim budžetskim sredstvima Ministarstva prosvete i nauke za investicije, ali i činjenici da je više od 500 školskih objekata starije od 100 godina. Pomoćnik ministra navodi da se u ovom trenutku više od 180 projekata finansira iz republičkog budžeta i da se Ministarstvo trudilo da bude obuhvaćeno što više škola.

- Uglavnom je reč o sanaciji objekata, koja treba da omogući da deca budu bezbedna. Rade se sanacije mokrih čvorova, krovova koji prokišnjavaju, popravka grejnih instalacija i elektroinstalacija, zamena stolarije... Budžetskim sredstvima možemo da finansiramo svega tri odsto stvarnih potreba škola, a taj nedostatak pokušavamo da nadomestimo kroz kredite Evropske investicione banke, Evropske komisije, IPA fondove, Energetsku efikasnost i drugo. Bez toga sredstva za investicije u budžetu bi bila samo kap u moru - kaže Trninić.

On podseća da je do prošle godine izgrađeno 13 škola i najavljuje otvaranje osnovne škole u Nišu i dve srednje - u Lapovu i Jagodini.

- Završavamo dve osnovne škole, u Nišu i Maloj Plani kod Prokuplja i dve srednje škole u Lapovu i Jagodini. Počinjemo izgradnju osnovne škole u Aleksincu, dve osnovne škole u Novom Sadu, dve škole u Novom Pazaru, zatim osnovnu školu u Merošini, a sledi sanacija i proširenje osnovne škole u Kumodražu u Beogradu. Posle 30 godina počela je izgradnja studentskog doma u Nišu, počinje rekonstrukcija drugog bloka doma „Patris Lumumba“ i rekonstrukcija i dogradnja studentskog doma „Mika Mitrović“ u Beogradu. Dograđeni su učnički domovi u Vranju, Leskovcu, Prokuplju, Nišu, Požarevcu, zatim gimnazije u Nišu i Raškoj. Otvorili smo novi dom učenika u Kikindi, a uskoro završavamo učnički dom u Vladimircima. U toku je rekonstrukcija doma u Pirotu u Kraljevu.. Samo u toku prošle godine adaptirane su tri kuhinje u učničkim domovima u Beogradu - navodi Trninić samo neke od dosadašnjih rezultata.

On smatra da „nije malo urađeno“, s obzirom na raspoloživa sredstva, i dodaje da se Ministarstvo ponašalo „domaćinski“, te da se trudilo da „svima podeli deo skromnog budžetskog kolača“.

Trninić ukazuje da Ministarstvo ima dobru saradnju sa lokalnim samoupravama i da se trudilo da podrži sve projekte u kojima su učestvovala opštine. Ipak, kao jedan od najvećih problema brzog propadanja školskih objekata navodi njihovo nedovoljno održavanje, što je u nadležnosti opština. Trninić ističe da najveći razlog za to nije nedostatak novca, već odnos nadležnih prema obrazovanju i to ilustruje podatkom da siromašne opštine ulažu u obrazovanje više od bogatijih.

PONAŠALI SMO SE DOMAĆINSKI: Zoran Trninić

Pomoćnik ministra najavljuje i početak realizacije druge faze kredita Evropske investicione banke.

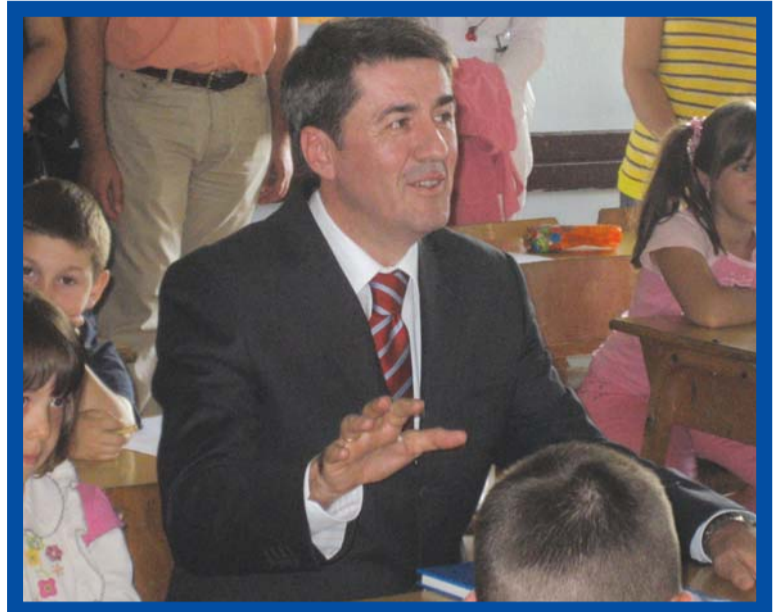
- Do 15. septembra završićemo kriterijume za ulaganje u preduniverzitetsko obrazovanje, što je uslov za povlačenje druge tranše kredita EIB-a od 32 miliona evra. Na osnovu tih kriterijuma će biti utvrđena rang-lista prioriteta. Javni poziv za učešće na konkursu biće objavljen u oktobru, a realizacija će krenuti početkom 2012. godine - kaže Trninić.

On demantuje pisanje pojedinih medija da u polovini škola u Srbiji nema toaleta i dodaje da će uskoro imati precizne podatke o broju takvih škola, ali i broju učenika koji u njima borave. Nakon toga Ministarstvo planira da pokrene akciju da nijedna škola više ne bude bez odgovarajućeg sanitarnog čvora.

- Obaveza lokalnih samouprava je da do oktobra donesu mrežu škola. Kada to bude završeno, očekujem da će svega deset odsto škola biti bez toaleta - navodi Trninić.

V. Andrić

Neradne udžbenike koji nisu radnog karaktera koriste tri generacije đaka: Žarko Obradović

NASTAVA NA BOSANSKOM LEGITIMAN ZAHTEV

■ *Kako komentarišete zahtev 10 Bošnjačkog nacionalnog veća za uvođenje obrazovanja na bosanskom jeziku?*

- *Kao legitiman zahtev jedne manjinske zajednice. Razgovarali smo o tome ranije i tražili stručno mišljenje Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja. Pokušaćemo to pitanje da rešimo u skladu sa zakonom i onim što struka kaže. Na to nas obavezuje potreba zajedničkog života, ustavna rešenja, zakoni koje donosimo, kao i međunarodne obaveze.*

IMAĆEMO ŠTA DA KAŽEMO NA KRAJU MANDATA

■ *Kakvi su planovi Ministarstva u ovoj školskoj godini?*
- *Planiramo da donesemo strategiju obrazovanja, nekoliko zakona i podzakonskih akata, da završimo započete projekte. Želimo da do kraja mandata ove vlade završimo sve ono što smo zacrtali kao cilj. Imaćemo šta da kažemo na kraju mandata, da smo otvorili nove škole, doneli standarde znanja, uredili pitanje obrazovanja dece u inostranstvu, uveli internet u sve škole, obezbedili kompjutere...*

Žarko Obradović, ministar prosvete u Vladi Srbije

AKO NPS NE USVOJI INOVIRANE PROGRAME ZA GIMNAZIJE DONEĆU IH JA

Vesna Andrić INTERVJU

Ove školske godine besplatne udžbenike dobiće 228.000 đaka u Srbiji. Biće obezbeđeno 830.000 kompleta i više od dva miliona knjiga, a kompletan projekat besplatnih udžbenika na nivou cele Srbije košta 743 miliona dinara, kaže ministar prosvete i nauke Žarko Obradović.

■ *Kako komentarišete kampanju koja je vođena ove godine da se projekat završava, zbog, po nekima, sporne odredbe da se osnovni udžbenici moraju vratiti na kraju školske godine?*

- U pitanju je objektivno interes pojedinih izdavača da se svake godine štampa i proda što više knjiga. Projekat besplatnih udžbenika je sada došao do finalne verzije, kada se prave udžbenici koji će se koristiti tri školske godine, odnosno udžbenike koji nisu radnog karaktera koriste tri generacije učenika. U prethodne dve godine smo napravili niz promena u odnosu na neka ranija vremena, kada je izbor udžbenika za jedan predmet automatski značio izbor jednog izdavača, bez obzira na kvalitet udžbenika i na broj knjiga u kompletu.

■ *Ali deo stručnjaka je imao zamerke na koncept da se po neradnim udžbenicima ne sme pisati?*

- Dobro ste rekli - deo. Kada pitate

struku možete čuti i suprotna mišljenja. Prilikom obilaska škola nastavnicima me često pitaju ko je doneo određenu odluku, a kad im kažem da su to uradile njihove kolege, oni kažu da je reč ili o ljudima koju su davno napustili nastavu ili nikad nisu bili u nastavi, što nije tačno. U stručnom timu za odabir udžbeničkih kompleta bili su predstavnici i Saveza učitelja Srbije i Učiteljskog fakulteta, izdavača, Nacionalnog prosvetnog saveta, Ministarstva, dakle jedan veoma kompetentan sastav. U toku realizacije projekta besplatnih udžbenika sam doživeo neverovatne stvari - da neko kaže da je bolje da učenici knjige kupuju, nego da ih na korišćenje dobiju besplatno, nezvano za ovaj stručni aspekt.

■ *Da li vam je ilustrativno to što su više napadali vas, koji poklanjate knjige za tri razreda, nego gradonačelnika Beograda Dragan Đilasa, koji obezbeđuje knjige za sve osnovce?*

- Gradonačelnik Đilas je dosta pomogao u realizaciji ovog projekta, posebno u tome da ljudi i javnost shvate da to nije pitanje jednog ministra ili vlade, već da je reč o dugoročnom potrebnom i korisnom projektu, pogotovo u ovom vremenu. Kada je gospodin Đilas rekao da se u jednoj anketi 92 odsto roditelja u Beogradu izjasnilo za ovaj projekat, pada u vodu svaka priča da li je to potrebno ili ne. A kada je reč o napadima na mene, očigledno je da se mnogima čini da sam ja lakša meta nego što je to gradonačelnik Đilas.

■ *I vaša ćerka će ove godine dobiti besplatne knjige. Hoćete li joj reći da po neradnim udžbenicima ne sme da piše?*

- Naravno, ali to će joj reći i učiteljica.

■ *Da li mislite da će neko da vam poveruje?*

- Ne mora da mi poveruje, ali tako će biti. Neki ljudi, koji su celo svoje školovanje završili učeći iz udžbenika jednog izdavača i danas se hvale svojim obrazovanjem, sada podržavaju drugi koncept koji podrazumeva više udžbenika na tržištu. Zašto bih ja njima poverovao, a vi ne biste meni? Jedna situacija je kada štampate ove godine dva miliona knjiga i znate da se iduće godine neće štampati toliki broj. To znači manjak u nečijem džepu. Ako 900.000 đaka kupi udžbeničke komplete koji koštaju od 50 do 100 evra, dođete do sume od 45 do 90 miliona evra koja se u toku jedne godine izdvaja i to samo za osnovni komplet. I tako svake godine. A gde su atlas, priručnici, lektira, sveske, školski pribor? To su ogromne pare, samo što se pod firmom „da nam deca imaju kvalitetno obrazovanje“ promovise u stvari nešto što je vrlo konkretan, najčešće materijalni interes određenih pojedinaca iz izdavačkih kuća, ali i van njih.

■ *Koliku povišicu plata mogu da očekuju prosvetni radnici u oktobru?*

- Sindikati znaju da izbegavam da ulazim u ekonomske računice, jer tim podacima raspolaže Ministarstvo finansija. Poštovaćemo i sporazum sa

sindikatom i ekonomsku politiku Vlade i uvažavati realne mogućnosti države.

■ *Ima i onih koji kažu da je Dačić obezbedio policiju bolje nego vi prosvetare?*

- U takvim komentarima, očigledno, nema dobre namere. Vlada deluje kao tim i mi se ne delimo na taj način. Tokom štrajka prosvetnih radnika čuo sam takve primedbe, a onda smo sa Ministarstvom finansija seli, otvorili celu priču i ispalo je da stvari nisu onakve kakve pojedinci pokušavaju da predstave u javnosti. Postoji saglasnost da se prosveti i nauči da više para, ali ne možete da delite ono što nemate.

■ *Da li ćete iskoristiti zakonsku mogućnost i doneti inovirane programe za gimnazije, ako ih Nacionalni prosvetni savet ne usvoji?*

- Na sastanku, koji smo pre nekoliko meseci imali sa predsednikom NPS-a i direktorom Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, dogovorili smo se da Zavod u vrlo kratkom roku inovira programe za gimnazije, jer godinama nisu menjani. Zavod je uradio svoj posao i inovirane programe dostavio NPS-u. Ako članovi tog saveća ne učine ono što smo se dogovorili sa predsednikom, iskoristiću svoja zakonska prava, jer smatram da stvari treba menjati nabolje.

■ *Na sednicama NPS-a se mogu čuti kritike na račun Ministarstva prosvete, da ih ne informišete o svemu, da se kasni sa*

→ *Nastavak na strani 4*

PRILOG UZ OVAJ BROJ POVODOM HIT FILMA TUCK VISION VAS VODI U SVET ŠTRUMPFOVA

KO JE VELIKI ŠTRUMPF, A KO GARGAMEL?

Tamara Vlaškalin
Status

Nekoć davno postojala je šumica u kojoj su u svom tajnom naselju živela malena stvorenja, a zvali su se Štrumpfovi. I bili su dobri. A bio je tu i Gargamel, zli čarobnjak. On je bio zao. Dakle, šuma je još uvek tamo i ako ste zli čučete besan Gargamelov glas, a ako ste dobri, možda, načas, ugledate i Štrumpfove...“ Svi pamtimmo uvod u priču o junacima našeg detinjstva, i to u sinhronizaciji televizije Zagreb.

→ *Nastavak na strani 5*

Obradović / nastavak sa strane 3

Iskoristiću svečanu sednici povodom pet godina Konferencije univerziteta Srbije 12. septembra da pozovem univerzitete da kažu svoje mišljenje o kriterijumima za rangiranje univerziteta. Planiramo da organizujemo konferenciju, da potom formiramo radnu grupu koja će predložiti kriterijume i da se za vreme mandata ove ili buduće Vlade izvrši rangiranje.

dostavljanjem materijala, a kasni se i sa isplatom dnevnica članovima tog tela.

- Sigurno je da ima pitanja gde možda nismo uradili svoj deo posla, ali ako se ima u vidu koliko toga je urađeno da se obrazovni sistem Srbije unapredi u svakom pogledu, onda to objektivno nije vredno pomena. Naknade članovima NPS-a isplaćivane su na osnovu preporuke Ministarstva finansija, a tu odluku je trebalo da donese Skupština Srbije. Više puta smo se obraćali Narodnoj skupštini i nadležnim odborima, ali bez rezultata. I onda imate paradoksalnu situaciju da državni revizor kada pravi izveštaj to stavlja meni na dušu, a ne Ministarstvu finansija, Skupštini niti NPS-u. Mi smo u ovom slučaju pogrešna adresa. Razgovarao sam sa predsednikom Administrativnog odbora i dogovorili smo se da izmenimo zakon, da bismo omogućili da Odbor za prosvetu donese odluku o nadoknadi dnevnica članovima NPS-a. Sredstva su obezbeđena i realizacija toga je u toku.

■ Isplata dnevnica kasni i članovima Nacionalnog saveta za visoko obrazovanje i Komisije za akreditaciju.

- Pošto je to u nadležnosti Skupštine, Administrativni odbor je doneo odgovarajuću odluku i nadam se da će ona biti na dnevnom redu prve sednice vanrednog jesenjeg zasedanja parlamenta.

■ Koliko su tačne spekulacije da smenivanje pomoćnika za srednje obrazovanje Bogoljuba Lazarevića ima veze sa centralizacijom Ministarstva prosvete i nauke pred izbore? Smejnena su još dva pomoćnika u sektoru nauke.

- Ako je šest ministarstava dobilo nove resore i ako se u okviru nove sistematizacije smanjuje broj ljudi u svim ministarstvima, postavlja se pitanje zašto bi promene u Ministarstvu prosvete i nauke izazivale posebnu pažnju. Verovatno neko ima interes da budemo pomenuti u negativnom kontekstu, ali moram da kažem da su promašili. Sektor za srednje obrazovanje nije ukinut već je ojačan. Tu su sada i prosvetni savetnici koji će se baviti programima ogleđa i njihovim prevođenjem u redovnu nastavu, kao i celinom promena u srednjem obrazovanju. Ako je Vlada mogla da smanji broj članova sa 25 na 17, ne vidim razlog da Ministarstvo prosvete i nauke ne smanji broj sektora za dva i broj pomoćnika za tri. Neko bi trebalo da nas pohvali zbog toga.

■ Ali niko nije dobio otkaz, ti ljudi i dalje rade u Ministarstvu. U čemu je ušteda?

- Rađe, ali ne kao pomoćnici.

■ Da li imate ambiciju da još jedan mandat budete na čelu Ministarstva prosvete?

- Kontinuitet je nesporno potreban da biste postigli ne-

ke rezultate, pogotovo u prosveti, ali mislim da je važnije da postoji kontinuitet u politici nego personalni. To govorim iz razloga što prvo treba preskočiti stepenicu koja se zove izbori, postići odličan rezultat i biti u situaciji da pravimo zajedničku Vladu, u saradnji sa DS, a onda ćemo o tome razgovarati u partiji.

■ Očekujete da SPS postigne dvocifren rezultat na izborima?

- Naša koalicija je pokazala svoju utemeljenost. Svi partneri unutar naše koalicije postižu odlične rezultate. Predsednik SPS Ivica Dačić je pokazao kvalitete, koji i njega i celu koaliciju preporučuju biračima. Skromno mogu reći da i mi, i ostali ministri, imamo rezultate koje možemo predstaviti građanima, a na njima je da procene da li smo radili kako treba.

■ Bilo je priče da PUPS planira samostalno da izađe na izbore.

- Prema našim dosadašnjim razgovorima, izlazimo u istom sastavu na nove izbore. Mi smo interesantni kao partner, ne samo za buduću vladu, nego i za proširenje koalicije.

■ Sa kim? Da li je moguća saradnja sa naprednjacima?

- Rekao sam da je naš strateški cilj da postignemo dvocifren rezultat i da saradujemo sa Demokratskom strankom.

■ Ako je DS gazda u Vladi, da li je SPS gazda u Ministarstvu prosvete i nauke?

- Ova vlada ne funkcioniše na taj način, bez obzira na to što DS ima najveći broj ministara. Karakter odnosa u Vladi je bitno promenjen u odnosu na neka ranija vremena. Radimo kao tim i kao ministar prosvete i nauke odlično saradujem sa svim ministrima iz DS, kao i sa kolegama iz G 17.

■ Šta onda znače pozivi pojedinih lidera stranaka koje čine vladajuću koaliciju da treba da postoji veća koordinacija?

- I ja sam rekao da je uvek potrebna bolja koordinacija, ali to ne treba tumačiti kao da ima problema. Kada imate više stranaka u koaliciji, svako ima svoj stav, ali je bolje obaviti konsultacije o nekim pitanjima, jer timski rad ima svoj sadržaj.

Poštovaćemo
dogovor sa
sindikatom

Za uspešan početak školske godine!

VitUp! junior

BEVIPLEX® N granule-B vitamini
Za bolje pamćenje i koncentraciju!

OLIGOVIT® sirup-9 vitamina
Za jači imunitet!

Galenika a.d.
www.galenika.rs

Pojačan vaspitni rad sa učenicima

Novine u Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja

Učenik će ubuduće odgovarati samo za neopravdano izostajanje i to ukoliko napravi više od 25 izostanaka u toku školske godine. Škola je u obavezi da već nakon učinjenih pet neopravdanih izostanaka pojača vaspitni rad sa učenicom, a prilikom utvrđivanja odgovornosti za neopravdane izostanke, neophodna je postupnost u kažnjavanju. Ovo je jedna od novina izmena i dopuna Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja.

Kako objašnjavaju u Ministarstvu prosvete i nauke, prema ranijim propisima učenik je mogao da odgovara za težu povredu obaveza, ukoliko je neopravdano izostajao sa nastave najmanje 35 časova i učestalo činio lakše povreda obaveza. Takvo zakonsko rešenje izazvalo je velike probleme u praksi, pa se događalo da se učenicima koji bi napravili veliki broj neopravda-

Socijalni partneri u školskim odborima

Izvršena je i promena u pogledu sastava školskih odbora srednjih stručnih škola u koje skupština jedinice lokalne samouprave imenuje tri predstavnika socijalnih partnera umesto jednog, kako je nekada bilo rešenje, i to iz područja rada škole. Kada je u pitanju usklađivanje Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja sa drugim zakonima, posebno treba istaći usklađivanje sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti, što je rađeno u saradnji sa poverenikom za informacije od javnog značaja.

nih izostanaka nije mogla utvrđivati vaspitno-disciplinska odgovornost ako nisu učestalo činili i lakše povrede.

Izmenama pomenutog zakona pojednostavljen je vaspitno-disciplinski postupak koji se vodi prema učenicu, a roditelj mora da bude obavešten o tome i da učestvuje u postupku bez obzira na to da li je učenik maloletan ili punoletan.

Vaspitno-disciplinski postupak pokreće direktor najkasnije u roku od 30 dana za učinjene teže povrede obaveza učenika ili učinjene povrede zabrane i okončava se rešenjem.

Izvršena je izmena i vaspitno-disciplinskih mera za učinjenu povredu zabrana, te učeniku mogu biti izrečene mere: ukor direktora ili ukor nastavničkog veća, ali i premeštaj učenika od petog do osmog razreda u drugu osnovnu školu na osnovu odluke nastavničkog veća, uz saglasnost roditelja, odnosno staratelja i škole u koju prelazi. Za učenika srednje škole jedna od propisanih vaspitno-disciplinskih mera je i isključenje iz škole.

Nova zakonska rešenja predviđaju da se prilikom utvrđivanja zaključne ocene iz vladanja sagledava celokupna ličnost i ponašanje učenika, a ocena iz vladanja se popravljiva kada dođe do pozitivne promene u njegovom ponašanju.

U izmenama Zakona pojačan je odnos učenika, roditelja i škole. Naime, učenik, roditelj, odnosno staratelj učenika je dužan da u roku od osam dana pravda izostanak učenika. Postoje i neke novine vezane za upis učenika.

Što se tiče zaposlenih, detaljnije je propisana procedura za prijem u radni odnos po konkursu, prethodna provera psihofizičkih sposobnosti kandidata vrši se samo za one koji su ušli u uži izbor, a donošenje odluke o izboru kandidata ne vezuje se za momenat podnošenja prijave.

Zakon predviđa da se preuzimanje može vršiti i mimo lista zaposlenih pri školskim upravama - te ustanove mogu izvršiti i međusobno preuzimanje zaposlenih na neodređeno vreme na odgovarajuće poslove, ali razlika u procentu njihovog radnog angažovanja mora biti manja od 20 odsto. Novim zakonskim rešenjem više nije potrebna provera psihofizičkih sposobnosti kandidata kada se vrši preuzimanje, jer su ove osobe već u radnom odnosu.

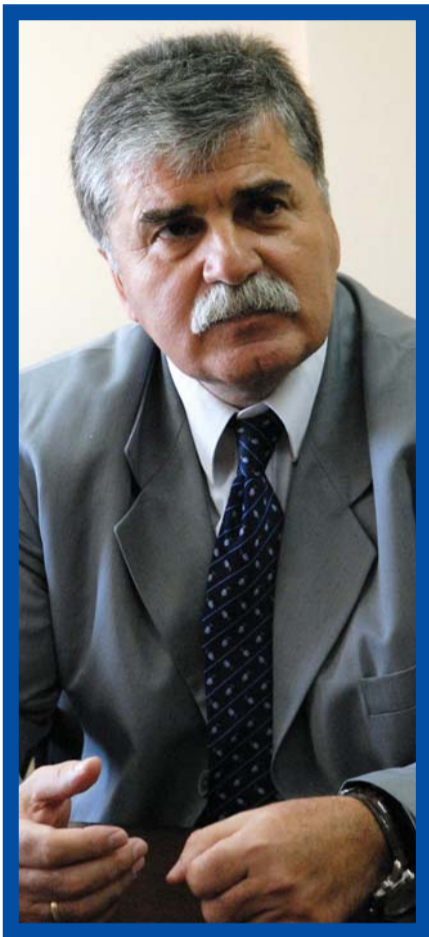
Definisana je i takozvani prekonormni rad, izvršene su i izmene u pogledu disciplinskog postupka protiv zaposlenog - skraćivanje rokova za pokretanje i vođenje disciplinskog postupka, osim kada su u pitanju povrede zabrana.

R. D.

AKTUELNO

Zoran Kostić, pomoćnik ministra prosvete i nauke, o racionalizaciji i novom sistemu finansiranja obrazovanja po glavni učenika

Još četiristo odeljenja manje

Novi sistem finansiranja neće ugroziti opstanak malih škola: Zoran Kostić

U poslednje dve godine u školama u Srbiji smanjen je broj odeljenja za 1.191, a 293 zaposlena su napustila obrazovni sistem uz otpremnine. Nova rang-lista tehnoloških viškova u obrazovanju trebalo bi da bude gotova za nekoliko dana, najavljuje Zoran Kostić, pomoćnik ministra prosvete i nauke za školske uprave, stručno-pedagoški nadzor i srednje obrazovanje. On poručuje prosvetnim radnicima da nemaju razloga za zabrinutost, jer niko neće napustiti sistem obrazovanja dok se ne obezbede otpremnine.

- I ove godine svim školama je prosleđeno stručno uputstvo o formiranju odeljenja i načinu finansiranja, na osnovu koga se očekuje da u školama bude još 400 odeljenja manje. U stručnom uputstvu jasno piše da racionalizacija ide u tri pravca: kroz smanjenje broja odeljenja, broja zaposlenih i kroz mrežu škola. Sve poslove u vezi s primenom tog uputstva rade načelnici školskih uprava, zajedno sa direktorima škola, uz budnu pratnju sindikata. Odstupanje od uputstva može da odobri samo ministar i to u sredinama u kojima je razučena mreža škola ili ima mali broj đaka - objašnjava Kostić.

On podseća da su kriterijumi za formiranje mreže osnovnih škola prosleđeni lokalnim samoupravama, koje imaju rok da se o njima izjasne do oktobra. To je, kaže Kostić, važno jer od školske 2014-2015. godine počinje finansiranje obrazovanja po glavi učenika.

On najavljuje da ove školske godine počinje pilot projekat koji zapravo treba da „isproba“ kako bi u budućnosti mogao da funkcioniše novi sistem finansiranja obrazovanja i da ponudi različite modele lokalnih formula finansiranja. Te formule, kako dodaje, treba da obezbede distribuciju sredstava ka školama u skladu sa specifičnostima same opštine.

- Pozvali smo 21 opštinu da se uključi u pilot-projekat i trenutno čekamo da se izjasne da li žele da učestvuju. Biralimo lokalne samouprave koje mogu da budu reprezentativne. Učešćem u projektu ne mogu ništa da izgube, već samo da dobiju. Potpisivanje sporazuma sa opštinama očekuje se 1. oktobra nakon čega slede obuke ljudi koji će se ovim pitanjem baviti. Ove godine se pripremamo, a prebacivanje finansijskih sredstava će biti iduće godine - kaže Kostić.

Objašnjavajući kakve novine donosi sistem finansiranja prema broju učenika, naš sagovornik ističe da će se i ubuduće deo sredstava za obrazovanje obezbeđivati iz republičkog budžeta, a da će deo rashoda škola pokrivati lokalne samouprave.

- Iznos sredstava koje će škola dobiti po učeniku iz budžeta ne može biti jedinstven i prevashodno će se razlikovati prema nivou obrazovanja i prema postojećim specifičnostima, imajući u vidu razlike između obrazovnih ciklusa (pripremni predškolski program, osnovno i srednje obrazovanje), ali i razlike koje postoje unutar samog obrazovnog

ciklusa. To konkretno u osnovnom obrazovanju znači da će iznos sredstava, koje će škola dobiti po učeniku koji pohađa nastavu od petog do osmog razreda, biti veći od iznosa koji se dobija po osnovu učenika koji pohađaju nastavu od prvog do četvrtog razreda. U srednjem obrazovanju iznos sredstava koje će škola dobiti zavisice od složenosti nastavnih planova i programa i od nastavnog procesa u pojedinim oblastima srednjeg stručnog i gimnazijskog obrazovanja - navodi Kostić.

On naglašava da novi sistem finansiranja prema broju učenika neće ugroziti opstanak škola u opštinama u kojima je razučena mreža obrazovnih ustanova i gde postoje brojna izdvojena odeljenja sa malim brojem učenika

- Sistem finansiranja prema broju učenika zasnivaće se na složenoj formuli postavljenoj na osnovu brojnih socioekonomskih pokazatelja. Iako je broj upisanih učenika prvenstveni osnov za izračunavanje iznosa budžetskih sredstava koja će biti transferisana za finansiranje škola, neophodno je uključiti i druge socioekonomske pokazatelje, kao što su stepen ekonomskog razvoja lokalne samouprave, gustina naseljenosti, kvalitet puteva, nastava na jezicima manjina i slično. To je potrebno da bi se obezbedilo nesmetano odvijanje nastavnog procesa u školama u kojima je broj učenika po odeljenju manji od republičkog proseka - kaže Kostić.

V. Andrić

Strana iskustva

Pomoćnik ministra Zoran Kostić ističe da se iskustva država koje su već uvele ovakav sistem finansiranja razlikuju po načinu na koji je uveden.

- Jedan od važnih preduslova za uspešno uvođenje ovakvog sistema finansiranja je usaglašavanje sistema finansiranja sa usvojenim obrazovnim prioritetima. Iako se sistem finansiranja prema broju učenika uglavnom vezuje za povećanje efikasnosti obrazovnog sistema, neophodno je obezbediti da se kroz reformu sistema finansiranja stvore i uslovi za povećanje efektivnosti i jednakopravnosti u obrazovanju - navodi Kostić.

Novosti u „Školi bez nasilja“

■ U okviru programa „Škola bez nasilja“, predstavnici Incest trauma centra počeli su obuke za zaposlene iz 30 škola, koje se bave temom seksualnog zlostavljanja dece i nasiljem nad ženama i decom u porodici. Cilj ovih obuka, koje će trajati do 20 septembra, jeste povećanje svesnosti o ovom problemu i podsticanje škola da rade na prevenciji i prijavljivanju sumnji na ovakve situacije.

■ Zahvaljujući DILS projektu, koji realizuje Ministarstvo prosvete i nauke, 37 sertifikovanih škola radi na pospešivanju bezbednosti u svom okruženju i na taj način proširuje vrednosti programa „Škola bez nasilja“.

■ U program „Škola bez nasilja“ do sada je uključeno 206 osnovnih i devet srednjih škola iz 73 mesta u Srbiji. Time se 205.900 učenika i 14.680 odraslih iz škola bavi pitanjem nasilja i rade na tome da škole postanu sigurno i podsticajno okruženje za decu. Trenutno je 45 škola u procesu procene postignutih efekata da bi steklo status škole bez nasilja, a tokom septembra se planira uključivanje još šest škola u program. U ovom trenutku 34 škole čekaju sredstva donatora kako bi započele program.

■ Odštampan je „Džepni priručnik za face“ koji daje praktične savete deci kako da pomognu svojim vršnjacima koji su zlostavljani, šta da urade kada njih neko zlostavlja, kao i niz saveta kako da prepoznaju i zaustave sopstveno nasilno ponašanje.

■ Ispred tržnog centra Ušće, 3. septembra će volonteri „Škole bez nasilja“ deliti „Džepni priručnik za face“, pružati informacije o programu i organizovati aktivnosti koje treba da podstaknu decu da se aktivno suprotstave nasilju.

Štrumpfovi / nastavak sa strane 3

Od kad su svoj život započeli na stranicama stripova, a kasnije i na malim ekranima, plava mitska bića dele mudrosti i poruku o univerzalnom dobru. Na početku, Štrumpfovi su bili samo sporedni likovi, ali kako je njihova popularnost rasla, tako su se razvijale i nove priče u kojima su igrali glavne uloge i postali ikone animiranog filma. Priča je uvek jednostavna: dobro protiv zla, gde dobro uvek pobeđuje. Ali, da li je pozadina ideje tvorca čuvenog stripa Peyoa, bila toliko jednostavno pitanje je koje upravo ovih dana postavljaju svetski sociolozi. Ako im je verovati, onda je priča o Štrumpfovima namenjena i malo većoj deci. A priče o univerzalnim vrednostima i porukama koje Štrumpfovi na čelu sa Velikim Štrumpfom šalju padaju u vodu... Verovali ili

ne, dobri mali Štrumpfovi osuđeni su za rasizam, netoleranciju i nacizam, dok se lik Velikog Štrumpfa našao na listi najvećih svetskih diktatora, odmah pored Kastra i Hitlera. Priča o Štrumpfovima dobija sasvim novu dimenziju.

Kao što rekosmo, priča o Štrumpfovima je jednostavna: zli čarobnjak Gargamel uz pomoć vernog druga mačka Azraela pokušava da ulovi Štrumpfove i da ih pojede, uz većitu nedoumicu kako ih pripremiti: skuvati, ispržiti, pohovati, dinstati... Međutim, Štrumpfovi zahvaljujući svojoj mudrosti, a pre svega naklonosti neobjašnjivih sila koje ih štite zbog njihove dobrote, odolevaju svim nedaćama i pokušajima zlog čarobnjaka. Upravo te pomenute sile čine njihovo Štrumpf selo nevidljivim za sva ljudska bića koja imaju loše namere i za sve one koje Štrumpfovi nisu sami pozvali u goste. Priča dobija mistični karakter zbog klasičnog bajkovitog začina - magije. Ali ne obične magije na koju smo

navikli u bajkama. Magija u priči o Štrumpfovima verodostojno prikazuje stvarnost nekih, reklo bi se necivilizovanih, naroda današnjice. Pažljivo analizirajući strip o Štrumpfovima nailazi se na magijske rituale koji su svojstveni istoriji ljudskog roda. Naravno, obogaćeni fantazmagoričnim detaljima.

Ono što je i autorku ovih redova od malena zanimalo jeste zašto je cela Štrumpf zajednica sačinjena samo od muškaraca, a kada smo postali svesni istine kako dolazimo na svet interesovalo nas je i ko rađa Štrumpfove. Sa izuzetkom Štrumpfete, jedinog ženskog lika koji se infiltrirao u mušku zajednicu. Dolazak ženskog stvorenja, najpre u liku stereotipno zle crнке, kasnije uz pomoć magije Velikog Štrumpfa transformisane u naivnu, ali dobrodušnu,

→ Nastavak na strani 6

Štrumpfovi / nastavak sa strane 5

„štrumpfasteru“ plavušu, uneo je pometnju među stanovnicima sela sačinjenog od nekoliko pečurkastih kućica. Interesantno je primetiti da je jedini ženski lik, u početku ružnjikava crnokosa Štrumpfeta, stvorena uz pomoć hemije i nečistih sila zlog Gargamela, a s idejom da uz pomoć nje otkrije mesto gde je smešteno Štrumpf selo. I tu opet nailazimo na stereotip, poznat još u ranim religijama da žena i greh idu zajedno.

Savremeno tumačenje priče o Štrumpfovima dao je i francuski sociolog Antoan Bueno koji u svojoj knjizi „Mala plava knjiga“ daje teoriju kako ova bića visoka samo kao tri jabuke, koja nisu ni ljudska ni životinjska, šire rasističku i totalitarističku propagandu. Naravno, Veliki Štrumpf zauzima totalitarnu i patrijarhalnu ulogu, dok red i mir održava teškim sankcijama prema neposlušnima. Mada, neposlušnih zapravo i nema. Njega ujedno svi doživljavaju kao tzv. živog totema i izvor svih životnih rešenja. Antoan Bueno u svojoj kritici ističe da skupljački stil života doslovno ukazuje na socijalizam, što dodatno potvrđuje i činjenica da u Štrumpf selu nema privatnog vlasništva. Apsolutno sve zajednička je svojina. Štrumpfovi ne znaju šta je novac, svako radi koliko može i bavi se zanatom koji najbolje zna, i svako uzima onoliko koliko mu je potrebno. Ovakav način života stran je ljudskoj prirodi. Zbog toga se Štrumpfovi i plaše ljudi, njihove gramzivosti i međusobne netrpeljivosti. I ne samo to. Bueno smatra da Štrumpfovi liče na naciste, tačnije „seksističke naciste“, dok jedini ženski lik odgovara arijevsom idealu lepote, pre svega zbog plave kose i odgovarajuće figure. I ne samo što su nacisti, oni su i rasisti, jer usled neke bolesti njihova plava koža postaje crna, a to je ujedno i znak da su izgubili inteligenciju. Bolesni Štrumpf gubi moć govora (zapravo izgovaraju nerazumljivo „njap, njap, njap“), a po mišljenju poznatog sociologa, belci su upravo na ovakav način doživljavali Afrikance tokom XIX veka. Bueno je izjavio za „Wal Street Journal“, da se „prvi strip o Štrumpfovima „Crni Štrumpfovi“ može klasifikovati kao rasna uvreda“. Možda je isto tumačenje postojalo i davne 1958. kada su američki izdavači odbili objavljivanje prvog stripa o Štrumpfovima, sve dok autor bolesne junake nije prebodio u ljubičasto, umesto u crno. „Mala plava knjiga“ otkriva i novo tumačenje lika Gargamela. Pisac ističe da je čarobnjak zapravo karikatura Jevreja jer, pre svega, obožava zlato. U prilog tome govori i ime njegovog ljubimca i pomagača mačka Azraela koji za svoju odanost očekuje nagradu – bar jednog slatkog malog Štrumpfa.

Fanovi Štrumpfova uzvratili su udarac ostrim protestom i bojkotom „Male plave knjige“ smatrajući da je Bueno „unakazio“ njihove mezimce iz detinjstva. Poručili su još i da je lako pronaći slične podudarnosti sa većinom bajkovitih dela, pa čak i u remek delima svetske književnosti poput Šekspira i Balzaka. I sin samog autora Štrumpfova, ocenio je Buenovu kritiku kao grotesknu i neozbiljnu.

Bilo kako bilo, simpatična bića u belim pantalicama koja nose imena po svojim glavnim karakteristikama (Gricko, Gurko, Licko, Gruber, Mrgud, Kefalo...) ostaće upamćeni kao bezazleni stanovnici sela gde su svi isti među jednakima, s izuzetkom 542 godine starog Velikog Štrumpfa. Interesantno je i poimanje vremena i prolaznosti u Štrumpf zajednici. Običan Štrumpf ima oko 100 godina i uvek će toliko i imati. Za Štrumpfa vreme ne postoji, Štrumpf beba zauvek ostaje Štrumpf beba. A Štrumpfeta? Pa nju niko nikad i nije pitao koliko ima godina!

Štrumpfovi su nas naučili i štrumpfastičnom slengu koji često upotrebljavamo u svakodnevnom govoru: ja sam štrumpfno, ti si štrumpfno, on je štrumpfno... štrumpfno dobro, štrumpfno bolje i štrumpfastično, dok naivne smicalice mogu biti štrumpfno smešne. I sigurno se pitate kako je nastalo ime ovih simpatičnih stvorenja? Sasvim slučajno. Stvoritelj novog stripa je za vreme opuštenog ručka sa prijateljem zatražio da mu ovaj doda so. Kako je u tom trenutku zaboravio reč „so“, izgovorio je: „Molim te, dodaj mi taj „štrumpf“!“ Tražeći slanik nazad, prijatelj mu je odgovorio da „štrumpfne“ so nazad. I tako su celog vikenda „štrumpfovali“ i sve glagole menjali u istom stilu. Sve dok nisu nastali istoimeni junaci i njihovi karakteri. Poznajući mentalitet Štrumpfova gotovo je sigurno da bi njihov jedini odgovor sociologu kritičaru Buenu mogao biti: Antoan, ma koji ti je štrumpf?!

Tinde Kovač Cerović, državna sekretarka u Ministarstvu desetogodišnjih promena

Još jedna osnovne

Padovi i usponi:
TINDE KOVAČ CEROVIĆ

Nastavni programi u osnovnoj školi i dalje su preobimni, loše, pa čak i pogrešno koncipirani. Nismo zadovoljni rezultatima reforme kurikuluma u prethodnih deset godina i to je tema koja predstoji nekom budućem rukovodiocu Ministarstva prosvete. Sredstva za reformu nastavnog programa su obezbeđena iz IPA fondova Evropske unije, a međunarodni konkurs za izbor izvođača biće raspisan tokom jeseni - najavljuje Tinde Kovač Cerović, državna sekretarka u Ministarstvu prosvete i nauke.

■ **Zašto se raspisuje konkurs i šta se očekuje od onoga ko bude izabran?**

- Na međunarodni konkurs mogu da se prijave različite kompanije koje se bave unapređivanjem obrazovanja. Često se dešava da na takve konkurse apliciraju strane kompanije u saradnji sa lokalnim stručnjacima. Potom delegacija Evropske komisije i osoba koju delegira Ministarstvo prosvete biraju izvođača, koji u saradnji sa Ministarstvom uvodi određenu novinu. Na sličan način je uveden završni ispit na kraju osnovnog obrazovanja.

■ **Plašite li se reakcija da neko kaže kako se stranci mešaju u naš program?**

- Na međunarodnom tenderu može da bu-

de izabrana i domaća firma ako ispuni uslove konkursa. Ali, mislim da je takvo razmišljanje daleko iza nas. Jer, ti isti stranci grade puteve i fabrike u Srbiji, iz tih sredstava se renoviraju naše škole i fakulteti, visokoškolske ustanove učestvuju u Tempus projektima, a sve to je dobar znak uključivanja naše zemlje u evropski prostor stručnosti.

■ **Prva generacija učenika je izašla iz, neki kažu, reformisane osnovne škole, ali dosad nismo čuli kakve efekte su imale promene u prethodnim godinama. Po čemu je današnja škola bolja nego pre deset godina, ako je uopšte bolja?**

- O tome je zbilja teško suditi, jer je to često predmet impresionističke procene, a ne empirijskih podataka. U ovom trenutku jedini objektivni pokazatelj je PISA istraživanje, a po njemu smo postigli određeni napredak.

■ **Dobro, kakva je onda vaša impresija o onome što je urađeno u prethodnoj deceniji?**

- Svakako, pripremna predškolska godina je uvedena i stabilno funkcioniše. Smatram da smo dobro zaokružili i segment koji se odnosi na vrednovanje obrazovanja. Usvojena je dobra metodologija za eksterno vrednovanje ustano-

➔
Nastavak na strani 18

prosvete i nauke, o efektima u obrazovanju

reforma škole

va, uskoro će biti objavljen pravilnik o ocenjivanju u osnovnoj školi, sada prvi put imamo podatke sa završnog ispita, doneti su standardi za kraj osnovnog obrazovanja, a trenutno se rade standardi za kraj srednjeg obrazovanja. Zaokružili smo i temu koja se tiče nastavničkih kompetencija, od složenijeg obrazovanja nastavnika do kvalitetnijeg stručnog usavršavanja i otvaranja regionalnih centara. U ovoj oblasti je puno toga urađeno, ali još dugo nećemo biti potpuno zadovoljni, jer ćemo još dugo osećati posledice nedovoljno profesionalnog izbora nastavnika i nedovoljno kvalitetnog obrazovanja nastavnika iz perioda devedesetih. Značajan pomak je napravljen i u oblasti udžbenika, ukinut je monopol, a nastavnici su dobili priliku da biraju udžbenike po kojima će raditi.

■ Čime ste još nezadovoljni, osim reformom programa?

- Nedovoljno je rađeno u oblasti rukovođenja. Tek od jeseni počinjemo izradu standarda kompetencija za direktore škola, u saradnji sa međunarodnim stručnjacima. Finansiranje obrazovanja i dalje nije dobro rešeno, a to se pokazalo kao najteža tema. Sada kreće pilotiranje novog sistema finansiranja po glavni učenika u 20 škola u Srbiji.

■ Istraživanje Instituta za pedagoška istraživanja je, recimo, pokazalo da su određene promene od 2008. na liniji onoga što je započeto 2001. godine, kada ste takođe bili u Ministarstvu.

- To je zbog toga što su određene teme koje su pokrenute početkom dvehiljadite zbilja relevantne za kvalitet obrazovanja, a ne zato što su se neki ljudi iz perioda od 2000. do 2003. vratili u Ministarstvo prosvete. Ne možete da ignorirate teme kao što su osiguranje kvaliteta, nastavničke kompetencije, školski program, vrednovanje...

■ U čemu su pozitivni pomaci, u odnosu na ciljeve koji su zacrtani pre deset godina?

- Mislim da je veliki doprinos od 2008. do danas postignut kada je reč o socijalnoj uključenosti dece sa smetnjama u razvoju, dece sa invaliditetom i socijalno i ekonomski ugroženih grupa - o ovim temama se početkom dvehiljaditih nije puno govorilo. Drugi važan doprinos je ozbiljan rad na prevenciji nasilja. Treća tema je strategija obrazovanja, na kojoj trenutno radi dvadesetak eminentnih stručnjaka. Tokom rane jeseni očekujemo da će predlog strategije obrazovanja, koja obuhvata period od ranog razvoja do doktorskih studija i celoživotnog obrazovanja, biti na javnoj raspravi. Nadamo se da će strategiju do kraja godine usvojiti najpre Vlada Srbije, a onda i Skupština.

■ Kako ćete obezbediti širu društvenu saglasnost oko tog dokumenta i izbeći čest problem da neke stvari ostanu samo mrtvo slovo na papiru ako dođe do promene u vlasti?

- Naš cilj jeste da postoji saglasnost, jer se nismo rukovodili partijskim interesima već isključivo stručnošću i potrebama društva za kvalitetnim obrazovanjem. Ali, kako se bliže izbori, i stručnost može da postane predmet partijskih rasprava. Mislim da je Srbija dovoljno propatila u pogledu obrazovanja i da s tim više niko ne bi smeo da se igra. Očekujem da ćemo postići saglasnost oko generalnih strateških pravaca obrazovanja do 2020. godine. Neslaganja pre može da bude između stručnosti i nestručnosti nego po političkoj pripadnosti.

Vesna Andrić

Pomak u izdavanju udžbenika

piše: Desanka Radunović

EFIKASNIJE USAVRŠAVANJE NASTAVNIKA

U proteklih deset godina imali smo česte promene u strateškom opredeljenju kakvo obrazovanje želimo, što je uzrok nezadovoljavajućeg stanja u oblasti obrazovanja. Posle 2000. godine krenulo se sa intenzivnim radom na razvijanju nove, moderne koncepcije obrazovanja, koja je uslovljena procesom globalizacije i izuzetno brzim razvojem tehnologije.

Tako je 2003. godine usvojen novi Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja koji je predviđao niz novina - raniji polazak dece u školu, devetogodišnju osnovnu školu organizovanu u tri trogodišnja ciklusa, orijentaciju na obrazovne ishode, a ne na sadržaje (što je značilo veću fleksibilnost u izboru nastavnih sadržaja i uvođenje većeg broja izbornih predmeta i modula), definisanje i merenje različitih standarda, intenzivnije učenje stranih jezika i informatike. Nažalost, neke od ovih novina su izmenama i dopunama Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja 2004. godine ukinute, a neke su se jako sporo realizovale u praksi.

Prošle su godine, i sada pokušavamo da nadoknadimo propušteno. Usvojen je niz dokumenata koji treba da uredi sistem obrazovanja na jedan nov način, primereno današnjem vremenu. Tu mislim, pre svega, na osnovni zakon koji je usvojen 2009. godine, zakone za pojedine domene (predškolsko vaspitanje, udžbenici, učenički i studentski standard, obrazovanje odraslih), različite standarde (obrazovnih postignuća za osnovnu školu, kvali-

teta udžbenika, kompetencija nastavnika, kvaliteta rada škola). Nažalost, srednje obrazovanje i vaspitanje, koje je od izuzetne važnosti za brži ekonomski oporavak Srbije, skoro da nije ni dotaknuto poslednjih 20 godina, tako da se sada intenzivno radi na unapređivanju ovog nivoa obrazovanja.

Dakle, u domenu legislative urađeno je mnogo i planira se da se uradi još mnogo toga. Veliki problem je implementacija. Nastavnici su nedovoljno informisani o planiranim promenama, često ih ne razumeju i stoga pružaju otpor pri njihovoj realizaciji. Potrebno je razviti racionalan i efikasan sistem stručnog usavršavanja nastavnika, kako bi nastavnici razumeli preko potrebne reforme našeg obrazovnog sistema i u njima aktivno učestvovali. Današnjim đacima je škola koju su pohađali njihovi roditelji nezanimljiva i zastarela. Nije im problem obim gradiva, već odabir sadržaja i način predavanja. Bez stručnog i odgovornog nastavnika reforme se ne mogu izvesti i sve će ostati samo mrtvo slovo na papiru.

Poslednji štrajk pokazao je da su glavni razlozi nezadovoljstva nastavnika njihov materijalni položaj, uslovi rada i mogućnost gubitka posla zbog smanjenja broja učenika. U zemlji, u kojoj skoro trećina odraslih nema završenu osnovnu školu, ni jedan nastavnik ne bi trebalo da bude višak. Potrebna je svest i volja nastavnika da prihvate promene i prilagode se novim potrebama u obrazovanju. Obrazovanje će odraslima

pružiti šansu da poprave kvalitet života i pomoći im da, kao roditelji, podrže svoju decu u nastojanju da steknu što više obrazovanja. To je efikasan način izlaska iz začaranog kruga siromaštva.

Veliki problem u vođenju obrazovnih politika je nedostatak relevantnih podataka na osnovu kojih bi se procenjivali efekti preduzetih mera i donosile najbolje odluke. Jedinstven informacioni sistem u prosveti je još jedan projekat koji se realizuje neopravdano dugo, skoro deset godina. Bez informacionog sistema koncept modernog obrazovnog sistema, koji je kvalitetan, pravedan i efikasan, ne može biti realizovan. Provera postizanja standarda, praćenje svakog deteta kroz školu i preduzimanje mera u slučaju odustajanja, kao i racionalna organizacija obrazovnog sistema, nisu mogući bez upotrebe informacionih tehnologija.

Možemo bolje, možemo brže, ali pod uslovom da svi budemo svesni koliki je značaj obrazovanja za napredak celog društva, i pružimo podršku promenama u obrazovanju koje će ga prilagoditi zahtevima današnjice.

Učenicima i nastavnicima želimo uspešnu novu školsku godinu. Podsećam ih da su oni partneri u ostvarivanju jednog izuzetno važnog posla koji se zove obrazovanje. Samo obrazovanjem možemo popraviti kvalitet svog života i unaprediti društvo u celini.

Autorka je predsednica Nacionalnog prosvetnog saveta

Današnjim đacima je škola koju su pohađali njihovi roditelji nezanimljiva i zastarela. Nije im problem obim gradiva, već odabir sadržaja i način predavanja

Henkel

БУДИМО ЧИСТИ ЗА

Istraživanje Instituta za pedagoška istraživanja iz Beograda

Više kozmetičke nego suštinske promene

U našim učionicama i dalje dominira tradicionalni frontalni način rada

Reforme osnovnog obrazovanja u poslednjih deset godina nisu uspele da obezbede preduslove za unapređivanje kvaliteta obrazovanja u u pogledu profesionalnog osnaživanja nastavnika, poboljšanja materijalnog statusa škola i veće usmerenosti škole na potrebe učenika i savremenog društva.

Efikasnost promena bila je narušena prebrzim tempom reformskih inicijativa, haotičnošću i nestabilnošću promena, neki su od zaključaka jednogodišnjeg istraživanja „Predstave o obrazovnim promenama u Srbiji: refleksije o prošlosti, vizije budućnosti“, koju je uradila grupa stručnjaka sa beogradskog Instituta za pedagoška istraživanja.

Učesnici istraživanja, među kojima su nastavnici, učenici, roditelji, ali i eksperti i predstavnici prosvetnih vlasti, ukazuju da postoji jaz između onoga što je planirano i što je ostvareno, kao i da nije postojala opšta društvena saglasnost oko pravaca planiranih promena.

Dejan Stanković, jedan od autora istraživanja, podsća da su se promene na nivou osnovnog obrazovanja tokom poslednje decenije dogodile tri puta - 2001, 2004 i 2008. godine i da su direktno bile povezane sa promenama u vrhu izvršne vlasti.

- Sva tri perioda obrazovne politike imaju svoju verziju „krovnog zakona“, odnosno Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja. On je prvi put donesen 2003. godine i u njemu su sadržane mnoge reformske ideje nastale od 2000. godine. Period od 2004. do 2008. godine, koji su obeležile promene čak tri ministra prosvete, karakteriše konzervativniji pristup obrazovnim promenama. Kao početak trećeg perioda obrazovne politike može se uzeti formiranje nove Vlade Srbije sredinom 2008, koja je već 2009. usvojila novi Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja. Osnovni pravac promena u prvom i trećem periodu je sličan, tako da se aktuelna obrazovna politika, uz sve razlike, može posmatrati kao nastavak politike s početka ovog veka - navodi Stanković.

Prema njegovim rečima, struktura osnovnog obrazovanja je tokom protekle decenije ostala manje-više nepromenjena, dok je racionalizacija mreže škola i dalje aktuelno pitanje.

Stanković ocenjuje da je upravljanje školom ostalo političko pitanje, jer načini formiranja školskih odbora i izbora direktora nisu nimalo otklonili često korišćenu mogućnost uplitanja političkih stranaka u ova pitanja.

- Povoljnija ekonomska situacija tokom većeg dela prethodne decenije odrazila se na povećanje ulaganja u obrazovanje, ali je cilj da se za obrazovanje odvoja šest odsto iz bruto društvenog proizvoda i dalje nedostižan. Standard nastavnika i dalje je nezadovoljavajući, imajući u vidu da su plate bile glavni razlog štrajka prosvetnih radnika tokom prošle školske godine. Zabrinjava činjenica da se oko 95 odsto budžeta troši na plate zaposlenih u obrazovanju, tako da je razvojni deo budžeta veoma sužen - navodi Stanković.

Kada je reč o nastavnom programu, važne promene su inicirane u periodu od 2001. do 2003, ali su one ukinute zakonom iz 2005.

- Daljeg razvoja u ovoj oblasti nije bilo u većoj meri - promene u ostatku decenije su se ogledale u povremenim pokušajima redukcije gradiva i uvođenju različitih izbornih predmeta. Tako kvalifikacija s kraja prošlog veka da je nastavni program preobimant, isuviše krut i nedovoljno selektivan važi i danas - ističe naš sagovornik.

Kako dodaje, uprkos pokušajima da se nastavni proces u srpskim školama osavremeni, u našim učionicama i dalje dominira tradicionalni frontalni način rada. Stanković ističe da su se očigledne promene tokom prethodne decenije odigrale u produkciji udžbenika. Tržište udžbenika je demonopolizovano, nastavnici su dobili mogućnost da biraju udžbenike. Prema njegovim rečima, postoji saglasnost da su udžbenici u tehničkom pogledu napredovali proteklih godina, ali da je njihov didaktički kvalitet i dalje diskutabilan.

- Inicijalno obrazovanje nastavnika je ostalo nezadovoljavajuće tokom čitave protekle decenije, a to se, pre svega, odnosi na nedovoljno psihološko-pedagoško i metodičko obrazovanje predmetnih nastavnika, dok je nedostatak u obrazovanju učitelja slabije sticanje kompetencija iz predmeta koje treba da predaju. - ističe Stanković.

Prema njegovim rečima, najviše sistemskih promena u profesionalnom razvoju nastavnika dogodilo se u oblasti stručnog usavršavanja pri radu, koje je postalo obaveza povezana sa napredovanjem u zvanju.

- Međutim, analize pokazuju da se ovaj novi sistem usavršavanja pri radu susreće sa brojnim problemima: diskutabilna procedura odobravanja programa, usitnjenost i fragmentiranost programa, upitan kvalitet programa, problemi škola u obezbeđivanju finansija, niska motivacija nastavnika... Napre-

dovanje u zvanja do sada je ostalo samo „slovo na papiru“ - kaže Stanković.

On dodaje da su napori da se obezbedi veći stepen pravednosti obrazovanja shvaćeni kao jedan od najvećih i najtežih profesionalnih izazova za nastavnike, jer nisu adekvatno pripremljeni za nove uloge koje inkluzivno obrazovanje od njih zahteva.

Prema rečima Jelene Pavlović, sa Instituta za pedagoška istraživanja, svi učesnici istraživanja ukazuju da su odsustvo strategije i prebrz tempo promena osnovni činioci koji su doprineli haotičnosti procesa obrazovnih promena u kojem su oni pozicionirani kao „zamorčići“.

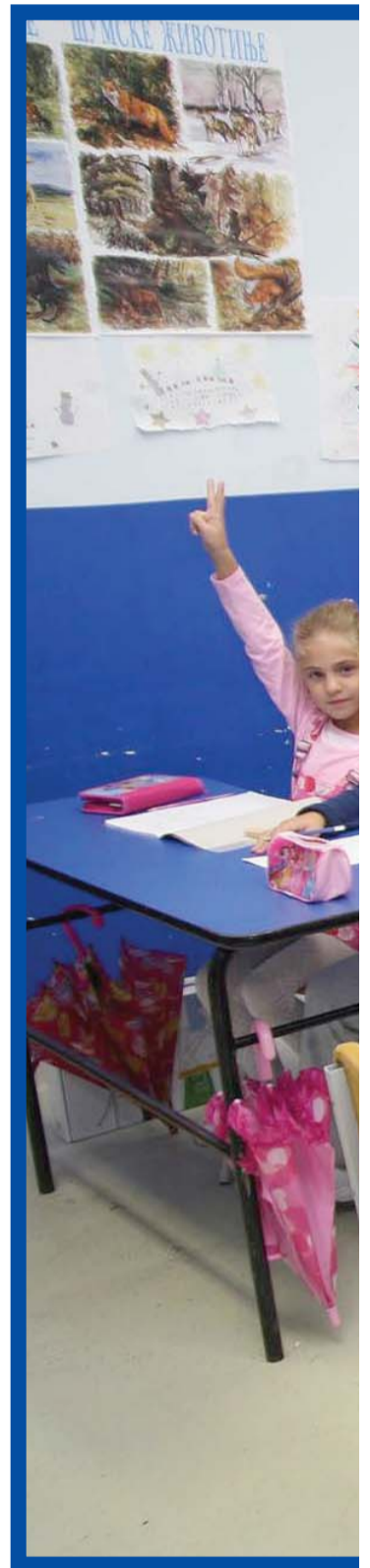
- Oni opažaju da su promene uvođene nekritičkim preuzimanjem modela iz drugih zemalja, što je njihovu primenu činilo paradoksalnom ili nemogućom. Nizak nivo transparentnosti i nedovoljno efikasan sistem informisanja dodatno su učvrstili doživljaj haosa, konfuzije i nestabilnosti. Opšti utisak svih učesnika istraživanja jeste da su promene u većoj meri bile kozmetičke nego što je došlo do suštinskog unapređenja obrazovnog sistema - ističe Pavlovićeva.

Prema njenim rečima, ključni akteri obrazovnog procesa slažu se da nakon deset godina reformi obrazovni sistem još ne izlazi u susret potrebama učenika, niti uspeva da u dovoljnoj meri uveća kapacitete nastavnika. Jaz između očekivanja i ishoda je evidentan i kada je reč o opremljenosti škola. Iako učesnici istraživanja navode pozitivne promene u oblasti nastave stranih jezika, u udžbenicima i uvođenju izbornih predmeta, među njima preovlađuje opšti doživljaj razočaranja i umora od promena.

Nalazi ovog istraživanja poslužili su istraživačkom timu sa Instituta za pedagoška istraživanja da razvije četiri scenarija razvoja obrazovanja u budućnosti: Škola po meri deteta, Škola koja neguje izuzetnost, Nastavnik kao ugledni profesionalac i Odgovorno vođenje promena.

- Glavni nalaz testiranja scenarija jeste da se nijedan od četiri scenarija ne izdvaja kao poželjniji od drugih. U celini, svi scenariji su ocenjeni kao dopadljivi i poželjni. Međutim, nakon decenije haotičnih i nestabilnih promena u obrazovanju, svi scenariji opaženi su kao previše napredni i zahtevni u pogledu promena stavova i očekivanja ključnih aktera obrazovanja - kaže Milja Vujačić, rukovodilac istraživanja.

D. D.

TEMPUS PROJEKAT: U UČIONICU SA NAJMANJE 36 KREDITA

Novine važe
za buduće
nastavnike

Da bi mogli da predaju u školi, budući nastavnici predmetne nastave moraće od naredne školske 2012-2013. godine da imaju obrazovanje iz psiholoških, pedagoških i metodičkih disciplina, stečeno na visokoškolskoj ustanovi na kojoj studiraju ili nakon diplomiranja, od najmanje 30 bodova, kao i šest bodova prakse u obrazovnoj ustanovi. Ove bodove nastavnici će moći da steknu u okviru master programa, koji bi trebalo da ponudi pet državnih univerziteta u Srbiji i to u Beogradu, Novom Sadu, Nišu, Kragujevcu i Novom Pazaru.

Izrada master programa za obrazovanje predmetnih nastavnika je deo velikog međunarodnog Tempus projekta, koji je počeo u oktobru prošle godine i koji bi, prema najavama, trebalo do januara da bude spreman za akreditaciju, ističe Marija Filipović Ožegović, nacionalni koordinator Tempus programa u Srbiji.

- Brojne studije su pokazale da postignuće učenika u školi, pa i uspeh obrazovnog sistema u

celini, u velikoj meri zavisi od pedagoško-psiholoških-metodičkih kompetencija nastavnika. Nažalost, u mnogim zemljama, pa i u Srbiji, nastavnici godinama stiču znanja iz matične discipline, dok su pedagoška znanja zapostavljena ili se usvajaju iz zastarelih izvora na dominantno akademski način, bez povezivanja sa praksom. Nakon studija i vrlo malo prethodne prakse, nastavnici dolaze u školu nepripremljeni za rad i najviše se oslanjaju na savete kolega i lično iskustvo. - ukazuje Vera Rajović, profesorka Filozofskog fakulteta u Beogradu i koordinator pomenutog Tempus projekta.

Kako dodaje, cilj tog projekta je razvijanje fleksibilnog, interdisciplinarnog programa master studija za obrazovanje predmetnih nastavnika i istovremeno usklađivanje i regulisanje statusa nastavničke profesije u Srbiji.

- „Snimanje“ stanja i potreba na univerzitetima i fakultetima u Srbiji pokazalo je da na većini visokoškolskih ustanova postoji nedovoljna svest o po-

trebi da svojim studentima osiguraju mogućnost da se zaposle u prosveti, a to je posebno izraženo na fakultetima koji trenutno ne organizuju neki vid obrazovanja nastavnika. S druge strane, na fakultetima koji obrazuju nastavnike učeno je da se to obrazovanje odvija na različitim nivoima i na različite načine. Zato je namera ovog projekta da ponudi neki vid zajedničkog okvira, oko koga bi se univerziteti dogovorili kako će obezbediti neophodnih 36 kredita - ukazuje Rajovićeva.

Prema dosadašnjim najavama, to će biti moguće na više načina i zavisice od samih visokoškolskih ustanova. Master program će tako moći da bude organizovan na nivou univerziteta ili fakulteta, studenti će imati priliku da biraju da li hoće da „prikupe“ samo 36 kredita ili svih 60, a na nekim fakultetima budući nastavnici će moći da steknu 36 kredita i na osnovnim studijama, pa studenti koji žele da se zaposle u školi neće imati obavezu da samo zbog toga nakon

Saradnja

Među učesnicima istraživanja postoji saglasnost da promene u pravcu veće otvorenosti, saradnje i usvajanja demokratskih vrednosti predstavljaju glavni uslov za ostvarivanje pomenuta četiri scenarija o budućnosti obrazovanja. Pored toga, finansijski aspekt se opaža kao preduslov za uvođenje bilo koje promene. Deo učesnika u istraživanju posmatra scenarije kao delove jednog mozaika, odnosno skup koraka koji bi vodili ka poželjnoj slici obrazovanja u Srbiji.

diplomiranja upisuju nastavnički master.

- Ovaj master program je važan jer treba da pomogne onima koji nisu studirali na nastavničkim fakultetima, a žele da predaju u školi, da steknu neophodna znanja iz oblasti psihologije, pedagogije i metodike. Jer ako upišete hemiju, fiziku ili matematiku, znate da je veća verovatnoća da ćete se zaposliti u školi nego da ćete raditi negde drugde. Međutim, ako studirate za inženjera ili lekara, logično je da takve predmete nećete birati, ali su vam psihološko-pedagoško-metodička znanja neophodna ukoliko se, recimo, zaposlite u srednjoj stručnoj školi - kaže Marija Filipović Ožegović.

Naša sagovornica napominje da su u okviru ovog Tempus projekta obezbeđena sredstva i za finansiranje izvođenja nastave na studijskom programu koji se trenutno radi. To će zapravo omogućiti jednom broju studenata da do okončanja projekta - 2013. godine, uz značajno manju nadoknadu završe ovaj studijski program. V. A.

BEZ STROGE KONTROLE

Na pitanje ko će kontrolisati da li nastavnik ispunjava propisane standarde kompetencija za ovu profesiju, Tinde Kovač Cerović odgovara da to, ne samo da nije moguće, već da to nije suština donošenja ovih standarda.

- Svaki nastavnik će na osnovu tih standarda praviti profil svog stručnog usavršavanja, a takođe će pomoći direktorima škola da zaposlenima sugerišu koje vrste obuke su im potrebne. Te iste kompetencije su ugrađene u tabelu napredovanja u zvanja, pa će svaki nastavnik na osnovu operacionalizacije određenog standarda moći da aplicira za napredovanje. - ukazuje Kovač Cerović.

Novine u profesionalnom razvoju nastavnika

Uskoro novi pravilnik o stručnom usavršavanju

Ministarstvo prosvete i nauke upravo završava pravilnik o stručnom usavršavanju nastavnika, koji ovu važnu oblast za njihov profesionalni razvoj, povezuje sa nedavno usvojenim standardima kompetencija za nastavničku profesiju. Tinde Kovač Cerović, državna sekretarka u Ministarstvu prosvete i nauke, ocenjuje da je donošenje ovih standarda dobar oslonac za planiranje stručnog usavršavanja svakog pojedinačnog nastavnika, ali i za školu, jer će direktori moći da sagledaju koje kompetencije nedostaju njihovim zaposlenima i pokušaju da ih nadomeste unutar školskih aktivnosti.

Ona podseća da su standardi kompetencija razvrstani u četiri kategorije i da se odnose na nastavnu oblast, odnosno predmet i metodiku nastave, zatim na poučavanje u učenje, podršku razvoju ličnosti učenika i komuni-

kaciju i saradnju. Kako dodaje, od naredne školske godine pravilnik o stručnom usavršavanju će ponuditi tumačenje koji seminare podržavaju određene kompetencije, što će svakom nastavniku omogućiti da se opredeli za obuku koja mu je neophodna.

- Novina u pravilniku koji uskoro završavamo jeste što smo uvažili i regulisali stručno usavršavanje nastavnika unutar škole, opisali smo iz čega se sastoji (ogledni časovi, školsko razvojno planiranje, prenošenje iskustava kolegama sa seminara...) i time praktično dali legitimitet nečemu što pojedini nastavnici već rade, ali im dosad nije bilo zvanično priznato. To će nastavnicima ulaziti u normu časova i biće im priznato da su se bavili stručnim usavršavanjem. Očekujemo da će to pokrenuti unutarškolsku aktivnost i profesionalnu razmenu, koja se više neće svoditi samo na časkanje to-

kom odmora i obavezna nastavnička veća, nego će stvoriti atmosferu u kojoj nastavnici uče jedni od drugih - objašnjava Kovač Cerović, napominjući da će se i ovo usavršavanje bodovati prilikom napredovanja u zvanja.

Iako je bilo najava da će u budžetu za narednu godinu konačno biti obezbeđena sredstva za napredovanje nastavnika u zvanja i iako se Ministarstvo prosvete i nauke za to pripremiло, ekonomska kriza učinila je da se od toga odustane. Ipak, Kovač Cerović je uverena da će već iduće školske godine i za tu namenu biti obezbeđena sredstva. Ona tvrdi da se većina zaposlenih u obrazovanju za nastavničku profesiju opredelila vođena, ne samo ekonomskim već i profesionalnim motivima i da je manji broj onih koji nisu spremni da se stručno usavršavaju ukoliko od toga nemaju finansijske koristi.

Kako dodaje, novi pravilnik donosi još jednu novinu kada je reč o napredovanju u zvanja: nastavnici koji budu ostvarili najviši stepen zvanja biće angažovani kao saradnici Ministarstva u koncipiranju novih obrazovnih politika i strategija, dok će oni sa trećim nivoom imati priliku da učestvuju u analizama različitih istraživanja, od nacionalnog do lokalnog nivoa.

Ona najavljuje od iduće školske godine i novine u načinu odobravanja seminara, s obzirom na to da je poslednjih godina, kako kaže, to odobravanje bilo linearno i nije uvažavalo složenije programe stručnog usavršavanja. Nakon donošenja pravilnika o stručnom usavršavanju, na dnevnom redu će se naći i pitanje koliko je nastavnika ispunilo zakonsku obavezu da u roku od pet godina stekne sto sati stručnog usavršavanja. V. S.

ЗАПАМТИТЕ да је за разградњу појединих врста отпада потребно:

СТАКЛО, 4.000 година
 ПЛАСТИЧНЕ КЕСЕ, 1.000 - 10.000 година
 ПЛАСТИЧНЕ ФЛАШЕ, 100 - 1.000 година
 ЛИМЕНКЕ, 10 - 100 година
 НОВИНЕ, 3 - 12 месеци
 ОГРИСЦИ ОД ЈАБУКЕ, 3 - 6 месеци

**ПРЉАВО ИЛИ ЧИСТО
-НИЈЕ ИСТО!**

БУКВАР ЧИСТОЋЕ

Драги другари, желим да вам покажем разни отпад који загађује нашу животну средину. Видећете шта се може учинити са њим, како бисмо живели у чистој и здравој средини, која нам омогућава нормалан раст и развој, здрав и леп живот. Морам вам рећи да само људи стварају отпад који природа не може да пречисти. У данашњем друштву отпад углавном настаје од фабрика, пољопривредних активности, али свакако и у домаћинствима. Сетите се колико вас пута мама, кад пођете напоље да се играте, замоли да баците кесу претрпану отпацама. Сигурно сте обратили пажњу на контејнере и неред који неке комшије остављају око њих. УЖАС!

Право је време да се позабавимо својом околином и зато на следећим страницама сазнајте више о отпаду и начину његовог поновног коришћења који зовемо **РЕЦИКЛАЖА!**

Ваш професор Града Чистић

ОТПАД

Отпад чине ствари које нам више нису потребне. Кад те ствари заврше у нашој околини називамо их отпацама, а отпад који се не искористи, већ се одвезе на депоније, где се спаљује, назива се смеће.

Отпатке бацамо у канте или контејнере и на тај начин штитимо и чувамо нашу околину. Само тако ће отпад завршити на одлагалиштима за смеће која се зову **ДЕПЕНИЈЕ**.

Отпад, као што су папир, пластика и текстил, одлаже се у посебне контејнере за рециклажу, а затим се одвози у рециклажна дворишта, где се сортира, пребацује у погоне за рециклирање и на тај начин поново постаје употребљив.

Некада су се депонијама сматрала места где су људи једноставно истоваривали отпад. Ту су се разне течности, настале труљењем тог отпада сливале у земљу и у подземне воде. Оваква места су ширила непријатне мирисе, привлачила инсекте, птице, пацове, псе и мачке луталице. Била су лако запаљивља, па су представљала опасност за заједницу.

Данашње, модерне депоније се граде према строгим пројектима како би задовољиле одређене услове и биле сигурне за људе, природу и целу околину.

ПАПИР

Папир се израђује од мреже врло танких влакана која се налазе у биљкама. Дреће је главни извор влакана, али их можемо добити и од сламе, бамбуса и шећерне трске. Папир се прави од дрвета. Главна сировина за производњу је целулоза (за фине папире). Непотребни папир се одлаже у зелене контејнере, а из њих се одвози у халу на лагеровање и убацује на покретну траку. Ту се папир сортира и прегледа, а затим, уз додавање воде иде на уситњавање. Уситњеном папиру се додаје вода, па настаје сива маса из које се издваја штампарска боја, да би рециклирани папир био што светлији и белји. Из загрејане смесе у коју је додат сапун, издваја се пена са одстрањеном бојом. Чиста смеса се потом са пуно воде распоређује на широку траку да се суши. На крају машине се добијени нови папир савија у ролну.

МЕТАЛ

Лименке и конзерве се праве од алуминијума и челика. Алуминијумске лименке се користе као амбалажа за већину сокова и као једина амбалажа за паковање пива. Могу се бесконачно много пута рециклирати, јер приликом рециклирања не губе своја својства, а уштеди се 95% енергије у односу на добијање алуминијума из боксита. За израду једне лименке из сировине потроши се толико енергије колико се потроши за рециклирање 20 лименки! Челичне лименке се користе за паковање више од 1500 различитих врста хране, боје, завоја, хране за кућне љубимце итд. Садрже најмање 25% рециклираног материјала и у потпуности се могу поново рециклирати. Лименке од сока и осталих напитака, конзерве од хране и остала амбалажа представљају отпад који се успешно рециклира, а на тај начин се смањује количина отпада на депонијама и помаже се очувању природних ресурса и енергије. После издвајања од осталог отпада, ова врста отпада се пресује и сабија у посебним машинама, а потом посебном методом рада, топи и прерађује.

ПЛАСТИКА

Пластику можемо моделирати у различите облике, или извлачити у дуге нити које се користе у текстилној индустрији. Чврста је, сигурна, лагана, а може се рециклирати и поново користити. Рециклирањем ПЕТ амбалаже (пластичних флаша) штедимо 84% енергије потребне за израду те исте амбалаже и сировина. Рециклирањем пластике заузима се мање места на депонији, а време разградње пластичних материја је од 100 до 1000 година. Од рециклиране пластике може се добити синтетички материјал који употребљавамо за прављење перјаних јакни и других одевних предмета, а могу се правити и нове флаше, канте, играчке и многи други пластични предмети. Пре него што пластику одложимо у контејнере, који су наранџасте боје и служе искључиво за одлагање пластике, потребно је да све пластичне посуде оперемо и скинемо им поклопце. То се ради да би се пластичне посуде могле згњечити у камиону који их одвози. Пластични амбалажни отпад се из наранџастих контејнера пребацује у посебне, специјализоване фабрике, где се прегледа и пере у врућој води, а затим уситњава и сортира. После тога се топи, пресује и претвара у ситне куглице (грануле). Од гранула се производе нове пластичне кесе, фолије, флаше, одевни предмети, играчке итд.

РЕЦИКЛИРАЊЕ

Рециклирање је поступак сакупљања одбачених производа и њихова прерада, при чему се добијају нови производи сличне или исте намене.

Реч рециклирање је настала из речи: RE + CYCLE = поновно кружење.

Симбол за рециклирање се састоји из три стрелице које означавају три фазе рециклирања: сакупити, поново прерадити, поново употребити.

Рециклирањем отпада осигуравамо: очување природе и природних сировина, смањење загађења ваздуха, воде и тла, уштеду енергије, која је скупа и драгоцену, смањење простора који заузимају депоније.

Рециклирање отпада је могуће само ако је отпад одвојено сакупљан - селективно одвајање отпада.

Отпад који се одвози на рециклирање одлаже се у специјалне посуде за отпад, које су означене одређеним бојама. Тако су:

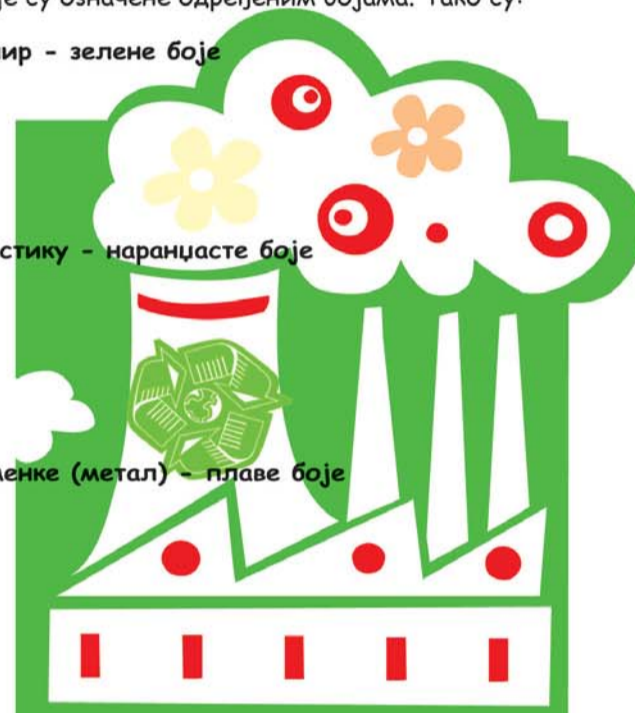
• контејнери за папир - зелене боје

• контејнери за пластику - наранџасте боје

• контејнери за лименке (метал) - плаве боје

ГРАДСКА

Јавно комунално предузеће "Градска чистоћа" брине о чистоћи нашег главног града тако што обавља послове сакупљања, одвожења и депонувања комуналног отпада, чишћења и прања јавних површина. Такође обавља послове везане за рециклажу, одржавање депоније и уопште третман сакупљеног отпада са територије града и то од 550.000 домаћинстава и 12.000 фирми и установа.

ЧИСТОЋА

"Градска чистоћа" има традицију од 124 године рада а вредни радници овог предузећа раде 365 дана у години, 24 сата дневно како би наш град био што лепши, чистији и здравији. Зато им помозите и ви, моји вредни ђаци, јер ћете тако имати више места за игру, удисаћете свежији ваздух и јести здравију храну. А наша планета ће живети дуже.

ЛИДЕР У ИЗДАВАЊУ УЧБЕНИКА

ЗАВОД ЗА
УЧБЕНИКЕ
Кућа знања

Завод за учбенике је по традицији спремно дочекао школску 2010/11. Сви потребни учбеници су на време припремљени, одобрени и одштампани и зато ова **Кућа знања** с правом носи епитет најпоузданијег издавача на кога се са сигурношћу могу ослонити ученици, наставници и родитељи.

ЗАВОД је наш највећи издавач учбеника, систем у коме је у сталном радном односу 32 предметна уредника, који у сарадњи са најугледнијим професорима универзитета, стручњацима из различитих области, научницима али и учитељима и наставницима реализују преко 3 000 учбеничких наслова на српском језику и језицима националних заједница. Учбеници су прилагођени наставним плановима и програмима Министарства просвете и имају трајна одобрења за коришћење у настави. За њих можемо рећи да су савремено конципирани, према речима учитеља – јасни, прегледни и методички разноврсни.

Капацитети Завода су такви да може изаћи у сусрет потребама свих школа у Србији, а **једини је** издавач учбеника који поседује сертификат **ISO 9001-2008**, дакле, уведене су новине у ликовно-графичкој опреми, повезу - који је од 2008.г. искључиво шивен и холограм као доказ оригиналности.

Бесплатни учбеници за ученике прва три разреда широм Србије као и основце у Београду су достављени школама, док су радне свеске и школски прибор, као и учбеници за средњошколце, увелико у продаји.

Осим добро познатих књижара на Обилићевом венцу и у Косовској, родитељима и ученицима је на располагању преко 20 привремених малопродајних објеката у којима се могу купити учбеници, радне свеске и школски прибор и то:

- одређен број књижара *Службеног гласника, Стубова културе,*

- Општина Нови Београд, књижара „Belville“ на Новом Београду

- хала *Пинки* у Земуну

- књижаре у општинама: Стари град, Врачар, Звездара, Раковица, Вождовац, Борча... као и у преко 100 књижара у 60 градова широм Србије.

Тачне адресе и телефони књижара се могу наћи на сајту Завода www.zavod.co.rs

Заводове књижаре **од 27. августа до 17. септембра** раде продужено: **од 8 до 21**; суботом **од 8 до 20** и недељом **од 10 до 15**.

Пружена је и могућност одложеног плаћања - на три рате

Посебна повољност је поручбина учбеника преко **Поште Србије**. Захваљујући потписаном уговору између Завода за учбенике и ПТТ Саобраћаја Србије у преко 1 500 пошта могуће је попуњавањем формулара добити књиге на кућну адресу у року од три дана без плаћања трошкова доставе.

Још један вид куповине је поручивање путем телефона 011/3607-709 (кол – центар Поште).

Поручбине се такође могу извршити и интернетом на e-mail: prodaja@zavod.co.rs

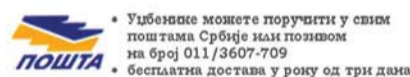
Изазећи у сусрет родитељима и ученицима Завод је ове године пружио могућност да се у појединим књижарама могу купити и учбеници других издавача: *Бигз, Креативни центар, Клет и Нови логос.*

ПРОДАЈНА МЕСТА УЧБЕНИКА

ЗА ШКОЛСКУ 2011/2012

Београд

КЊИЖАРЕ ЗАВОДА ЗА УЧБЕНИКЕ:

РАДНО ВРЕМЕ ОД 27.08. ДО 17.09.
- РАДНИМ ДАНОМ ОД 8 ДО 21 ЧАС
- СУБОТОМ ОД 8 ДО 20 ЧАСОВА
- НЕДЕЉОМ ОД 10 ДО 15 ЧАСОВА

- ★ 1. Обилићев венац 5
011/2630-763 (за основну школу)
2. Обилићев венац 5
011/2638-405 (за средњу школу)
- ★ 3. Косовска 45
011/3227-088
4. Палмотићева 1а
011/3224-706
- ★ 5. Вукасовићева 50
011/3594-835
- ★ 6. МАГАЦИН ЗАВОДА
Милорада Јовановића 11
011/3051-966
- ★ 7. Хала „Пинки“
(Градски парк 2а, Земун)

НОВИ САД

- ★ Сремска 7, 021/662-4433
- ★ Матице српске 1, 021/417-625

НИШ

- ★ Трг Краља Александра 3
018/511-428

КОСОВСКА МИТРОВИЦА

Владе Тетковића 1, 028/425-111

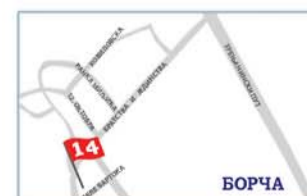
УЧБЕНИЦИ ЗАВОДА МОГУ СЕ КУПИТИ У 50 ГРАДОВА ШИРОМ СРБИЈЕ:

Алексинцу, Бујановцу, Вршцу, Пироту, Ивањици, Јагодини, Кикинди, Краљеву, Лесковцу, Младеновцу, Новом Пазару, Панчеву, Пироту, Руми, Сомбору, Суботици, Крагујевцу, Нишњи, Врању, Трстенику, Књажевцу, Зрењанину, Шиду, Тутину, Крушевцу, Лозници...

Адресе књижара налазе се на сајту

www.zavod.co.rs

★ У књижарама обележеним звездом продаваће се и учбеници следећих издавача:
БИГЗ, КРЕАТИВНИ ЦЕНТАР, КЛЕТ, НОВИ ЛОГОС

БОРЧА

НОВО НОВО НОВО НОВО НОВО НОВО НОВО НОВО НОВО

Као и претходних година, за школску 2011/2012. годину нудимо уџбеничке комплете за **све обавезне и изборне предмете**. Сви наши уџбеници су прилагођени наставним плановима и програмима Министарства просвете, Стандардима квалитета уџбеника и имају **трајна одобрења** за коришћење у настави.

Наши уџбенички комплети су савремено конципирани и опремљени – као подршку уџбеницима нудимо **поклон додатке**, аудио и интерактивне компакт дискове. **Образовни софтвер** нуди велики број подстицајних и забавних игара и активности и омогућава ученицима да кроз игру и занимљиве ситуације, путем медија који им је близак, лакше усвајају програмом предвиђене садржаје.

Саставни део уџбеничког комплета су и **приручници за наставнике** са детаљним упутствима за обраду свих наставних тема и организацију сваког наставног часа, као и **припреме за час** дигиталној форми са годишњим и месечним плановима наставног градива које се могу бесплатно преузети са сајта Завода.

За исти разред по истом програму веома често нудимо два или више уџбеника – различите артикулације истог наставног програма, да бисмо вам пружили могућност избора између различитих ауторских приступа.

За ову школску годину припремили смо **нове уџбенике**: Читанка за први разред, Контролне вежбе за математику за сва четири млађа разреда, уџбеничке комплете за Свет око нас у првом и другом разреду, уџбеник Историје за пети разред, Збирку задатака из српског језика према стандардима за полагање завршних испита и Збирку задатака из математике за осми разред, за оне који желе и могу више.

Напомињемо да наше збирке из математике и српског језика за полагање завршног испита на крају основне школе имају одобрење Министарства просвете.

У припреми наших уџбеника учествује велики број аутора и сарадника, од искусних практичара и стручњака у области образовања до научника са катедри факултета и научних института. **Отворени смо за сарадњу и нове сараднике** и очекујемо да нам пренесете ваша искуства, примедбе, предлоге и сугестије. Контакт телефоне и адресе наших стручних уредника можете наћи на нашем сајту.

Учитељи и наставници који се одлучују за рад по уџбеницима Завода, стичу право на **бесплатан уџбенички комплет са приручником за наставнике и дневним припремама за час**.

РУМЕНА СВИТАЊА
Читанка за 1. разред, ЦД, мала звучна читанка

Мирољуб Вучковић

Организација садржаја у оквиру сваке тематске целине има смислао и функцију јер је адекватно уведена. Организација у блокове омогућава лако сналажење и подржава напредовање ученика. Сваки текст има драгоцен корпус који је у функцији језика и теорије књижевности. Такође је видљива структура грађења система појмова. Увођење, формирање, коришћење у новим контекстима. Читанка високо мотивише на рад и интелектуално је провокативна.

СВЕТ ОКО НАС 1
Уџбеник за 1. разред основне школе

Љиљана Новковић
Др Биљана Требјешанин
Биљана Гачановић

Нов уџбеник, у новом дизајну и на новом, већем формату! У потпуности измењен, прерађен и допуњен уџбеник са додатим садржајима по темама, са новим ликовним решењима и комплетно иновираним организацијом. Прегледности и функционалности уџбеника доприносе унете компоненте које управљају активностима учења и олакшавају уочавање структуре уџбеника, као нпр., пиктограми за означавање тематских блокова, уводне стране за сваки тематски блок, кључне речи, рекапитулације, систематизације и речник непознатих речи. Уџбеник је у потпуности усклађен са Наставним планом и програмом и Стандардима квалитета уџбеника.

РАЗМИШЉАНКА
Радна свеска уз уџбеник Свет око нас за 1. разред основне школе

Љиљана Новковић
Др Биљана Требјешанин
Биљана Гачановић

Нова Радна свеска прати уџбеник и допуњује га одабраним и разноврсним радним материјалом. У њој се налазе задаци у којима се омогућава усвајање појмова и овладавање знањем које се обрађује у уџбенику, али су укључени и занимљиви задаци за самосталан рад ученика, додатне корисне информације и део за радознале...

СВЕТ ОКО НАС 2
Уџбеник за 2. разред основне школе

Биљана Гачановић
Љиљана Новковић
Др Биљана Требјешанин

ИСТРАЖИВАНКА
Радна свеска уз уџбеник Свет око нас за 2. разред основне

Биљана Гачановић
Љиљана Новковић
Др Биљана Требјешанин

ИСТОРИЈА
Уџбеник за 5. разред, са историјском читанком и радном свеском

Александра Смирнов - Бркић

Нов уџбеник из историје за пети разред пружа могућност да на једном месту наставници и ученици пронађу све што им је потребно за успешну наставу и лако савладано градиво. Уџбеник је богато илустрован, опремљен историјским картама, разноврсним задацима и занимљивим питањима. Повезивањем тековина и остатака древних цивилизација Старог века са данашњим временом деци се историја приближава као део њихове свакидашњице.

ОД ОВЕ ГОДИНЕ ЋАЧКА ТОРБА ЛАКША И ДО ПОЛА КИЛОГРАМА: радне свеске на волуминозном еколошком папиру

ПРЕПОРУЧУЈЕМО ПРЕПОРУЧУЈЕМО ПРЕПОРУЧУЈЕМО

ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ
Књига знања

проф. др Борис Хлебџ

ЕНЦИКЛОПЕДИСКИ РЕЧНИК СРПСКО-ЕНГЛЕСКИ
око 100.000 одређеница

COMPREHENSIVE DICTIONARY SERBIAN-ENGLISH
about 100.000 entries

3.456,00 дин

www.zavod.co.rs e-mail: prodaja@zavod.co.rs

ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ
Књига знања

1. **ЗБИРКА РЕШЕНИХ ЗАДАКА ИЗ МАТЕМАТИКЕ**
VENE T. VOKOBILINOV

2. **ЗБИРКА РЕШЕНИХ ЗАДАКА ИЗ МАТЕМАТИКЕ**
VENE T. VOKOBILINOV

3. **ЗБИРКА РЕШЕНИХ ЗАДАКА ИЗ МАТЕМАТИКЕ**
VENE T. VOKOBILINOV

4. **ЗБИРКА РЕШЕНИХ ЗАДАКА ИЗ МАТЕМАТИКЕ**
VENE T. VOKOBILINOV

1.240,00 дин.

1.965,00 дин.

ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ
Књига знања

Душан Бабац
Чедомир Васић

ГАРДА У СРБИЈИ

Душан Бабац

СРПСКИ ХУСАР

1.240,00 дин.

1.965,00 дин.

Дејан Деспих

Теорија музике

Теорија музике чини основу свих других учења и знања о музици и полази од основа музичке писмености, односно њених елемената: **звук** и његових особина, **средстава** и **начина** његовог записивања, као и **читања** таквих записа.

Ова књига је замисљена и као уџбеник за истоимени предмет у музичкој школи, тако да у тој школи буде што испуњеније у тумачењу и што свеобухватније у садржају. Сравнено велики број примера из музичке литературе има за циљ да на још један начин повеже садржај овог предмета са музичком праксом и откљони опасност да он скрене у апстракцију, постојајући сам себи сврха.

1.510,00 дин.

Шарл де Монтескје

О ДУХУ ЗАКОНА

Шарл-Луј де Свонд, барон од Бреде и Монтескје (1689-1755) своје главно дело *О духу закона* објавио је 1748. године.

Као политичког мислиоца Монтескје најбоље приклапају две повезане димензије *Духа закона*: класификација државних уређења и учење о подели власти.

Ова књига може корисно да послужи законодавцима, филозофима, правницима, економистима, социолозима, историчарима као и прегаоцима у бројним другим областима практичног знања и теоријске мисли.

2.160,00 дин.

Александар Палавестра

ИЛИРСКИ ГРБОВНИЦИ И ДРУГИ ХЕРАЛДИЧКИ РАДОВИ

Илирски грбовници и други хералдички радови збирка је расправа посвећених српској хералдици. Осим су настајали током две деценије ауторовог пасионарног бављења овом материјом.

Упутни читалац, али и бројни радозналици, пронаћи ће у њима преглед занимљивих података о грбовима као специфичним белима наше прошлости. Пронаћи ће и много више од пуних чињеница: Палавестрина књига својерасно је и несвакикошан увид у корене културног идентитета српског народа.

1.350,00 дин.

ПРВА КЊИГА О НАШЕМ ПОСЛЕДЊЕМ КРАЉУ

Бранислав Глигоријевић

Краљ Петар II Карађорђевић (1923-1970) БИОГРАФИЈА

Прва научна биографија о последњем српском и југословенском краљу, и једином краљу који почива на тлу САД (Албертина), Петру II Карађорђевићу, написана је четири десетлећа после краљеве смрти на основу свих доступних докумената и стравних извора. О Петру II Карађорђевићу се у нашој јавности до сада недовољно знало. Он је, стичањем кривих историјских прилика, постао владар са само 22 године живота, а после само неколико дана морао је да оде у изгоништво.

Они који га се сећају, памте га се као девака, али мало ко зна како и где је живео и шта је радио Петар II Карађорђевић у америчким годинама. Да ли је као краљ донео једну одлуку којом је заслужно презир, прогонство и званичну забрану повратка у своју земљу, или је – неденољиво свешта шта се око њега и са њим збива – само недовољно жртва у наредни велики смат? На многа од ових питања, нарочито за период од 1945. до 1970. године, успешне одговоре дао је наш познати историчар, др Бранислав Глигоријевић, пишући књигу коју са задовољством представљамо читалачкој публици.

1.199,00 дин.

ВИТАЛОВА КЊИГА ГОДИНЕ

Драгослав Михаиловић

ПРЕЖИВЉАВАЊЕ

Приповетке у збирци *Преживљавање* Драгослава Михаиловића потпуно приповетнички уметно оне писца да једноставном, занимљивом и читавом причом каже велике истине о животу. Михаиловићеве приповетке у тематском средњу тогво по праву имају јунаке који реконструирају сурово животно искуство. Оно се причом обавља, стављајући у први план не само појединачне судбине животног опустошених јунака, него и преломе и тамна места наше историје од почетка Другог светског рата до наших дана.

637,00 дин.

ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ
Књига знања

Драгослав Михаиловић

ИСТОРИЈА ДРУШТВЕНИХ ТЕОРИЈА

Друга књига Драгослава Михаиловића *Историја друштвених теорија* је на нашем језику најдоследнија и најпотпунија увод у историјску теорију о друштву. Историја шарога филозофских, социолошких и политиколошких ердора именујемо је кутур да постоји дело који далеко превазилази димензије уџбеника и представља књигу које помера историјско-научног прота читаваца, од професорског и студентског дела академског напредног до најшире јавности. Писана је брањеним стилом који наубедава, јасно и реалистично једноставно ишва приказује димензије уџбеника и теорије избоје развој историје мишља и друштва од антике до данашњег времена. Неотренима детаљима, књига не пропусти да истакне и синтетички интерпретира како како најзначајније теоријске школе и правци, тако и своје свих најважнијих ердора димензије читаче појавио класичних и модерних мислалаца о друштву.

1.058,00 дин.

1.500,00 дин.

МЕДИЦИНА

Мирослав Самарџић, Лукас Расулић

НЕСАНИЦЕ

ЧИТАЛАЦ ЋЕ ИЗ ОВЕ КЊИГЕ НАУЧИТИ:

- КАКО МОЗАК РЕГУЛИШЕ РИТАМ СПАВАЊА - БУДНО СТАЊЕ?
- КОЛИ СУ УЗРОЦИ НЕСАНИЦЕ?
- КАКО СЕ ЛЕЧИ НЕСАНИЦА?
- ШТА ТРЕБА ДА ЧИНИ И ГДЕ ДА ТРАЖИ ПОМОЋ ОНАЈ КОГА МУЧЕ ПРОБЛЕМИ СА СПАВАЊЕМ?

Жарко Мартиновић

БОЛ У ДОЊЕМ ДЕЛУ ЛЕЂА

Бол у доњем делу леђа представља најчешћи вид хроничних тегоба код особа старих до 45 година и истовремено је други разлог по учесталости, после главобоље, због којих се најчешће обраћају лекару. Сваки лекар у својој професионалној пракси долази у ситуацију да лечи оне пацијенте. Уколико се лечење не спроведе своевременно и адекватно, многи пацијенти остају са трајно уманом радном, па и животном способношћу. Ова књига представља је управо да постане основне смернице у дијагностици и лечењу болног синдрома у доњем делу леђа.

Жарко Мартиновић

ГЛАВОБОЉЕ

ЧИТАЊЕМ ОВЕ КЊИГЕ, НАћи ЋЕТЕ ОДГОВОРЕ НА ПИТАЊА:

- ШТА ТРЕБА ДА ЗНАМО О ГЛАВОБОЉИ?
- ШТА ТРЕБА ДА ПРЕДУЗЕМЕ?
- КАКАВ ИСХОД МОГУ ОЧЕКИВАТИ?

ЗАВОД ЗА УЧБЕНИКЕ
Књига знања

Никола Рот

ИЗБРАНА ДЕЛА

Поводом стогодишњице рођења великана наше психологије професора Николе Рота Завод, као његов „изабрани издавач“ објавио је *Избрана дела у 5 томова: Психологија личности, Општа психологија, Основни социјалне психологије, Психологија група и Знакови и значења*. Поред тога што сваки том садржи одговарајући поговор, у 1. тому – *Психологија личности* су и два веома информативна и обухватна текста у којима је, поред приказа животног стваралаштва професора Рота, живосним успонама и сећањима скициран и његов психолошки портрет, а у 5. тому – *Знакови и значења*, налази се исцрпан списак радова професора Рота, као и CD на којем је телевизијски интервју у којем, подстакнут питањима, професор сам прича о свом професионалном и животном путу.

1.091,00 дин.

1.447,00 дин.

1.318,00 дин.

1.210,00 дин.

1.149,00 дин.

www.zavod.co.rs e-mail: prodaja@zavod.co.rs

ПРЕПОРУЧУЈЕМО ПРЕПОРУЧУЈЕМО ПРЕПОРУЧУЈЕМО

КЊИГЕ ЗА СВЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ

Istražujemo: Koji su najčešći

SUBOTICA: Rat sa neopravdanima

Popularne puškice

Svađe na Fejsbuku

Subotička deca su po tradiciji, kako kažu nastavnici iz nekoliko škola, „još uvek lepo vaspitana“, te se ne može govoriti da rad sa njima stvara veće probleme nego ranije. Ukoliko ih i ima, to su uglavnom incidentne situacije, više izuzetak nego pravilo i uglavnom su vezane za pojedine učenike kakvi se ponekad pojave u nekim generacijama.

Tako je bar u školskom okruženju. Da li su oni agresivniji kad izadu iz škole, ne mogu reći. Nastavnici u školi se ne suočavaju sa nekim težim izgređima i problematičnim učenicima sa kojima ne znaju šta će. Najveći problem su neopravdani izostanci - kaže Dragana Čupurdija, psiholog u OŠ „Jovan Jovanović Zmaj“.

Drugi front na kojem se najviše ratuje sa učenicima jesu pismeni zadaci i nekada popularne puškice. Danas se to ne naziva tako, jer nema potrebe pisati rešenja zadataka na mikropapirićima i skrivati ih po džepićima i u čarapama kad su tu mobilni telefoni. „Kada su uhvaćeni da mobilnim snimaju zadatke sa kontrolnog, a zatim šalju SMS nekome ko im vraća rešene, zabranili smo deci da telefone drže kod sebe prilikom kontrolnog“, identična je priča u gotovo svim školama. Kazna je bila uzimanje telefona, ali se nijedan učenik nije našao van učionice.

Mi smo ne samo obrazovna već i vaspitna ustanova, i naš je posao između ostalog da decu na najbolji način uvedemo u svet odgovornosti i rada. Zato ne smatramo da nastavnik ima pravo da kaže „ne znam šta ću sa njima“. Ako ne zna šta će s učenicima, pa ga recimo izbaci sa nastave, onda je on zalutao u ovu profesiju - kaže Zora Čujić, zamenica direktora Srednje medicinske škole.

No, činjenica je i to da ima „nerešivih“ problema, jer je zakon najrestriktivniji upravo prema nastavnicima, ograničavajući im mogućnost bilo kakvog sankcionisanja lošeg ponašanja učenika, osim kazne ocenom. To stvara priličnu frustraciju u poslu, jer kada su u pitanju „prestupnici“, njima je po logici stvari ocena poslednja briga.

Mi ipak nemamo većih incidenata, pa čak ni školskih tuča kakve ranije nisu bile retkost. Posvađaju se tu i

tamo, prete jedni drugima, ali u školi nema fizičkih obračuna. Možda pošto izadu iz škole, što i nije nemoguće, jer vidimo da se udružuju po navijačkim grupama, i da su one često suprotstavljene - kaže Dragana Čupurdija.

Novo polje sukoba je u stvari Fejsbuk - na njemu su neretko diskusije pretvaraju u svađe, koje se zatim prenose i u školu, gde se može čuti poneka pretnja, ili verbalni sukob, veoma retko fizički, što je sve „uobičajena koreografija u školama“. No, podele po fejs-grupama nisu jedine. Deca imaju potrebu da pripadaju, a društvene grupe sa kojima se oni najlakše identifikuju su sportski klubovi, te se čak i među osnovcima formiraju grupe simpatizera „marinaca“ (navijača Spartaka), „grobara“ i slično, koje vikendom daju sebi „oduška“.

Naši sagovornici navode da je ponašanje današnje dece mnogo slobodnije. Ne libe se da se upuste u prepirku sa nastavnicima, imaju više kurazi da pobegnu sa časa ako nisu spremni na odgovaranje, mnogo se nonšalantnije ponašaju prema auto-

Ekскурzije noćna mora

Nemili i incidentni događaji mogu se u većem broju sresti na ekskurzijama - izmeštenost iz školskog okruženja, kraj školske godine i, naravno, alkohol, decu potpuno ponesu. Zbog toga su ekskurzije postale prava mora za nastavnike, budući da su oni jedini odgovorni za svaki učenički ispad. To je prostor na kojem nas štite jedino roditelji odnosno njihovo vaspitanje deteta, tvrde nastavnici.

ritetima, i znaju svoja prava. Ta prava posebno koriste kada treba odgovarati ili raditi kontrolni. Zakon, naime, zabranjuje da se učenik optereti sa dva pismena zadatka u toku jednog dana, i to „sveto pravilo“ nijedan nastavnik ne sme prekršiti, jer će naći na jedinstven otpor u razredu.

Sve to na kraju krajeva zavisi i od stava samog nastavnika - neki i dalje lako izlaze na kraj sa učenicima, dok poneki smatraju da su deca „nemoguća“. U nekoj generaciji se pojave „lideri“, a to su obično učenici sa sumnjivim ili veoma jakim „bekgraundom“, ukoliko iza njih stoje moćni očevi.

A da je autoritet kao autoritet uopšte, pa i nastavnički, doveden u pitanje, poznata je stvar.

Ima to veze i sa zakonom koji je restriktivan najviše po nastavnike, ali ugled profesije, njen socijalni status i uopšte položaj u društvu je takav da je srozao autoritet nastavnika u očima dece. Ona osećaju da njihovi nastavnici nisu respektabilna grupa u društvu, da njihov generalni status nije baš na nekom nivou i tako se i ponašaju. Konkretno u našoj školi primetno je da oni više cene lekare predavače nego profesore - kaže Zora Čujić. **V. Laloš**

BEOGRAD: Roditelji saveznici u izostajanju

Bježanje sa časova, tuče među učenicima, svađe i verbalne pretnje profesorima, a neretko i fizički napadi na njih, postali su deo školske svakodnevice. Velimir Tmušić, načelnik Republičke prosvetne inspekcije ukazuje da su disciplinski problemi učenika u porastu i da od toga nisu izuzetak ni osnovne škole. I ne samo to. Tmušić ističe da je sve više hiperaktivne dece čak i u predškolskim ustanovama.

Liberalno zakonsko rešenje, koje je omogućavalo da učenik napravi veliki broj neopravdanih izostanaka, a da mu pri tom ne može biti izrečena vaspitno-disciplinska mera, dovelo je do drastičnog povećanja broja izostanaka u školama. Tmušić ukazuje da je direktna posledica izostajanja sa nastave sve veći broj đaka na popravnim ispitima. Podseća da su izmenama zakona sankcije za neopravdano izostajanje pooštrene, pa će već posle 25 izostanaka škola moći da izrekne učeniku ukor i smanji mu ocenu iz vladanja. Tmušić navodi da đaci kalkulišu kako da izbegnu ocenjivanje i da u tome vrlo često imaju podršku roditelja, koji su spremni da opravdaju izostanke ako se njihova deca nisu dobro spremila za odgovaranje.

Prosvetni radnici sa kojima smo razgovarali se slažu da je porast disciplinskih problema u školama posledica opšteg stanja u društvu, urušavanja porodice i gubitka tradicionalnih moralnih vrednosti. Kažu da je autoritet nastavnika srozao i da su učenici sve više svesniji svojih prava, zaboravljajući pri tom na svoje obaveze.

Gordana Marković, direktorka OŠ „Ivo Lola Ribar“ u Begaljici ističe da je najveći problem to što deca ne poštuju autoritete.

Porodica je u rasulu, deca se ne vaspitavaju da poštuju školu, generalno se ne poštuje ulaganje u znanje i obrazovanje. Veliki broj roditelja ima potcenjivački stav prema prosveti i prosvetnim radnicima. Pošto je porodica zakazala, škola nažalost sve više preuzima vaspitnu ulogu. Primitili smo da deca takozvanih novokomponovanih biznismena i javnih ličnosti imaju poprilično nadmen stav, dok su deca iz prosečnih porodica drugačije vaspitana, prihvataju pravila ponašanja i poštuju svoje nastavnike - kaže Markovićeva.

Marija Sarić Đorđević, profesorka srpskog jezika i književnosti ukazuje da se nastavnicima neprestano nameću nove obaveze, a učenicima skoro nikakve.

Oni osećaju nemoć nastavnika i koriste je, a tamo gde nema discipline, nema ni kvalitetnog rada. Jedino učenik koji dolazi iz porodice u kojoj je očuvan pravi sistem vrednosti, neće iskoristiti tu nemoć. Međutim, roditelji imaju sve manje vremena da se bave decom, pa se sve ređe srećemo sa učenicima koji poštuju školu i svoje nastavnike. Iz iskustva mogu da kažem da je lakše raditi u manjoj sredini nego u beogradskoj školi. U manjim sredinama nastavnik je još uvek autoritet i roditelji na njega gledaju kao na saveznika - kaže naša sagovornica.

Nakon 28 godina radnog staža u prosveti, Milorad Antić, predsednik Foruma srednjih stručnih škola, ukazuje da nastavnici nikada nisu bili dobro plaćeni, ali da su nekada bili stub društva, a danas su potpuno degradirani.

U mnogim srednjim stručnim školama poštovanje nastavnika je svedeno na minimum. Učenici psuju, svađaju se sa profesorima, izlaze kad hoće sa časova. Mnoge ne možete da naterate da kupite udžbenik, sveska je misaona imenica - ističe Antić.

Kako dodaje, ima stručnih škola u kojima svega 20 odsto učenika voli zanimanje za koje se školuje, dok su ostalima te škole bile na dnu liste želja.

Ako je ta škola njemu bila na 15 ili 19 mestu, sigurno je da nije motivisan, da ima otpor prema zanimanju i onome što uči, a time stvara problem i ostalim učenicima - navodi Antić.

Načelnik Republičke prosvetne inspekcije Velimir Tmušić kaže da je Ministarstvo prosvete donelo niz zakonskih rešenja kojima se regulišu prava i obaveze, ne samo učenika, već svih učesnika u obrazovno-vaspitnom procesu. Ali da ta rešenja ne bi ostala samo mrtvo slovo na papiru potrebna je saradnja i sa roditeljima i sa lokalnom zajednicom. Sve manji broj roditelja, međutim, u školi se pojavljuje tek kada se problemi nagomilaju i kada je učenik pred isključenjem.

V. Andrić

ĐACI SVESNI PRAVA, ALI NE I OBAVEZA: Marija Sarić Đorđević i Velimir Tmušić

disciplinski problemi učenika

NIŠ: Pritajena agresija vreba iz učionice

NEKAD I SAD

- Ja sam išao u Osnovnu školu „Učitelj Tasa“, a sada sam u njoj nastavnik. Danas je nasilja daleko manje. Tada su u školi tuče bile svakodnevnice, a danas su one retke i uglavnom nisu masovne već su lični sukob. Ipak, mi smo na času bili mirniji, sve je bilo tiše, bila je veća disciplina i uvažavanje nastavnika. Deca su danas prisnija i slobodnija sa nastavnicima, a oni su tolerantniji. Sve češće časovi prerastaju u galamu, pa i svađe među učenicima, pa je efektivni rad kraći - kaže Bratislav Arsić.

Javnost je bila prilično šokirana kada je februara ove godine čitala kako je jedan učenik prve godine Masinsko-tehničke škole „15 maj“ u Nišu teže povređen kada mu je školski drug u tuči za vreme odmora odgrizao deo uвета. Lekari su saopštili da ovom penastogodišnjaku predstoji niz operacija kako bi se rekonstruisala ušna školjka i drugi delovi oštećenog uha. Ostaće invalid.

U to vreme na prilično burne reakcije naišla je i informacija da su osmoro đaka odbojkaša, kao i njihovog nastavnika Mirčetu Kotlajića iz OŠ „Milan Rakić“, posle odigrane utakmice i „iz čista mira“, napali đaci OŠ „Branko Miljković“ i tom prilikom jednog učenika teže povredili, a nastavniku naneli nešto lakše povrede.

Na slično zgražavanje naišao je i slučaj Vladimira Zlatanovića, profesora informatike u Gimnaziji „9.maj“, koga su usred časa pretukla dva maturanta koja su upala na njegov čas. Jedan od njih je vikao: „Pustite me da ga ubijem“, a teže posledice sprečene su kada su se đaci iz razreda umešali, a maturanti pobjegli.

Uprkos ovakvim slučajevima, roditelji, profesori i direktori osnovnih i srednjih škola u Nišu skloni su tvrdnji da je reč o „izolovanim incidentima“. Oni kažu da ima više pritajene nego otvorene agresije među učenicima, a da su meta mladih nasilnika izuzetno retko njihovi nastavnici i profesori.

- Moje dete ide u OŠ „Učitelj Tasa“ i budno ga pratim. Zato i znam da među decom apsolutno ima pritajene, ali i otvorene agresije. Uostalom, to smo konstatovali i na nekim roditeljskim sastancima. Ima tuča, gleda se kako će ko kome da polomi novi šestar, baci ili pocepa novi ranac ili uništi patike. Kada izađu iz škole vreme uglavnom provode za kompjuterom, otuđeni, u nekom „sajberskom“ svetu, preko kojeg i

komuniciraju. A pričaju uglavnom o stvarima koje nisu lepe, već nasilne, i koje se dešavaju u kompjuterskim igricama, u kojima neko nekog ubija ili muči. Dakle, otuđenje i destrukcija. Naravno, za to su odgovorni roditelji, ali i nastavnici, koji više brinu o svom radnom mestu, platama ili štrajkovima nego o deci zbog koje su tu - kaže jedan roditelj koji je zamolio za anonimnost.

Dragan Arsović, član Školskog odbora i predsednik Saveta roditelja u

čaju, za koju su odgovorna deca, ali i nastavnici koji to ne znaju ili ne zaslužuju da budu. Nema puno tuča, ima ih eventualno u prvom razredu, dok se deca ne upoznaju. Koliko znam, alkohola u školi ima vrlo malo, a ne znam nijedno dete koje se drogira. Čini mi se, čak, da deca sve manje i puše, i to nešto više devojčice od dečaka. Siguran sam da manje piju i puše nego što su to radile naše generacije kada su bile u njihovom uzrastu - smatra Arsović.

im je „zakasnio autobus“ i tu nema dobre saradnje. Nedovoljno su svesni da problem može biti daleko ozbiljniji: ako dete nije u školi, gde je? Mi u školi već izvesno vreme pribegavamo i pribegavaćemo posebnoj „čarobnoj formuli“ za smanjenje izostanaka. Ja praktikujem da zovem ili pismeno obavestim roditelje ili staratelje da ću o masovnom izostajanju njihove dece iz škole obavestiti Centar za socijalni rad. Tek onda se uplaše, ali pre svega zbog

onoga: šta će reći komšiluk? Kad se Centar umeša, ispašće problematična porodica. E, onda njihovo ponašanje postane manje nonšalantno. U nekoliko slučajeva stvarno smo obavestili Centar, pa su ta deca prešla na vanredno školovanje ili u druge škole - kaže Lekić.

Bratislav Arsić, nastavnik u OŠ „Učitelj Tasa“ i predsednik Sindikata prosvetnih radnika Niša, kaže da je broj izostanaka, naročito u srednjim stručnim školama, ali i gimnazijama, drastično povećan od 2009, kada je počeo da važi liberalni zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja.

- U srednjim školama, pogotovu srednjim stručnim školama, situacija je vrlo loša. Ima dosta nasilja i u školi i van nje, a pojedini profesori potpuno su nemoćni da održe čas. Ogromna je galama, a časovi u nekim srednjim, naročito stručnim školama uopšte ne liče na časove. Ipak, ovakvi problemi često se guraju pod tepih, uglavnom da bi nastavnici sačuvali radna mesta - kaže Arsić.

U Školskoj upravi Niš kažu da nemaju podatke u broju i vrsti disciplinskih prekršaja učenika u osnovnim i srednjim školama. Načelnik Školske uprave Živomir Jovanović kaže da ih „nisu tražili od škola“. Kako ističe, pojedini slučajevi koji se pominju u medijama ili se dešavaju ne mogu biti reprezent za sve.

Z. Miladinović

Fotografija nastala u okviru kampanje „Zaustavimo nasilje zajedno“

Ozbiljan problem galama na času

Gimnaziji „9.maj“, međutim, smatra da su za disciplinske ispade, kao i za loše vaspitanje dece u 90 odsto slučajeva krivi isključivo roditelji. Opterećeni su egzistencijalnim problemima i nemaju dovoljno vremena za decu, a kada im se predoči da njihovo dete pravi probleme u školi - pravdaju ih.

- Najveći problem među današnjim đacima su masovni izostanci. Takođe, ozbiljan problem je i velika galama na

Direktor ove gimnazije Nebojša Lekić slaže se da u ovoj školi, koju upisuju uglavnom kvalitetni đaci, nema tuča, pogotovu ne masovnijih, kao ni narkomanije ili alkoholizma. Potvrđuje da su najčešći disciplinski prekršaji učenika masovno izostajanje sa nastave, posebno sa prvih časova, kao i galama na časovima.

- Dobar deo roditelja pravda nedolazak dece u školu, koja su „bolesna“ ili

AKADEMIJA LEPIH UMETNOSTI

Najstariji privatni fakultet umetnosti - od 1997

U školsku 2011/12 godinu upisuje studente na akreditovane studijske programe:

- **GLUMA, osnovne i master**
- **SLIKARSTVO, osnovne i master**
- **DIZAJN ENTERIJERA**
- **MODNI DIZAJN • DIZAJN ODEVANJA**
- **GRAFIČKI DIZAJN**

Upis po članu 116 Zakona o visokom obrazovanju

- **MUZIČKE STUDIJE (instrumenti i solo pevanje)**
- **DUPLE STUDIJE: ALU i PRAYNER**
- **MENADŽMENT UMETNIČKE PRODUKCIJE I MEDIJA**

Bliže informacije: Bgd. Takovska 49a, Tel. 011/276-34-34; 276-90-89; 32-93-096

NOVO Muzičke studije po volji studenta **NOVO**

PRAYNER KONSERVATORIJUM WIEN - BEOGRAD

Diploma - Internacionalna Student bira:

- Profesora
- Nastavne predmete
- Mesto nastave

Informacije: www.alu.edu.rs
e-mail: prayner@alu.edu.rs
Tel. 011/276-90-89; 276-34-34

Prijavljivanje do: 20.09.2011.
Prijemni ispit: 26.09.2011.

DUPLE STUDIJE

www.alu.edu.rs email: akademija@alu.edu.rs

Širom sveta učenici često fizički napadaju

Od vređanja do

TRAJNO ISKLJUČENJE

Trajno isključivanje iz škole je najdrastičnija od svih kazni i najčešće je poslednje rešenje, kada svi drugi metodi nisu dali rezultate. U Velikoj Britaniji se dešava da direktor donese odluku o isključenju učenika, ali da roditelji učenika podnesu žalbu lokalnim obrazovnim vlastima. Ovo rešenje se pokazalo kao dosta kontroverzno, jer je bilo slučajeva da se odluka direktora poništi. Najjednostavnije je isključenje iz privatnih škola, pošto škola može jednostrano raskinuti ugovor sa roditeljima.

Napadi na profesore, ali i na studente širom sveta su tokom 2010. bili u stalnom porastu, pokazuje izveštaj Uneska. Reč je uglavnom o političkim i ideološki motivisanim napadima od raznih „nedržavnih naoružanih grupa i sličnih državnih aktera“. Izveštaj pokazuje da se uništavanje škola i ubistvo učenika i nastavnika ne ograničavaju samo na napade talibana u Avganistanu ili Pakistanu. Prosveta je napadnuta u najmanje 31 zemlji u periodu od januara 2007. do jula 2009.

Jedno od najčešćih objašnjenja za povećano nasilje učenika nad profesorima je što je atmosfera u društvu takva da se tek nasiljem postaje neko i nešto, a učenici to nepogrešivo usvajaju i primenjuju taj model ponašanja.

U Hrvatskoj se, na primer, godišnje dogodi od 350 do 400 napada na nastavnike. Ovaj broj se višestruko uvećava ako se proširi shvatanje napada, pa su tako zabeležena čak 2.333 nasilna događaja u kojima su glavni akteri nastavnici i učenici. Iskustvo je pokazalo da na jedan registrovan slučaj nasilja dolaze dva neregistrovana, pa je ovaj broj napada na nastavno osoblje i veći.

Iskustva nastavnika su različita - od gađanja, šamaranja ili nokauta, vređanja, učenici otvoreno pokazuju nepoštovanje i neposlušnost. Na Fejsbuku čak postoji i grupa koju su osnovali

Postojeći kapaciteti predškolskih ustanova i dalje nedovoljni

U „malu školu“ ide 96 odsto dece u Srbiji

Prema podacima Ministarstva prosvete i nauke, pripremnim predškolskim programom je u 2010/2011. godini bilo obuhvaćeno 74.681 dece, što je 96 odsto dece koja su stasala za pohađanje ovog programa. Od tog broja, pripremnim predškolskim programom je u osnovnim školama pohađalo 5.478 dece i 594 dece u privatnim predškolskim ustanovama. Prošle godine pripremnim predškolskim programom je obuhvaćeno 2.559 dece romske nacionalnosti, kaže Želimir Popov, pomoćnik ministra prosvete i nauke za predškolsko i osnovno obrazovanje.

On podseća da je od školske 2006/2007. godine ovaj program obavezan za svu decu uzrasta od pet i po do šest i po godina. U godini pred polazak u školu, ostvarivanje programa traje četiri sata dnevno, najmanje devet meseci. Pohađanje ovog programa je besplatno u ustanovi čiji je osnivač država, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave.

Shodno tome, predškolska ustanova je obavezna da izvrši korekciju cene usluga za roditelje čija deca pohađaju celodnevni boravak, za četiri sata koliko traje pripremnim predškolski program. Popov naglašava da i privatne predškolske ustanove mogu da organizuju ovaj program, ali ukoliko ukoliko dobiju verifikaciju Ministarstva prosvete. Trenutno je 59 privatnih predškolskih ustanova verifikovano

za izvođenje pripremnog predškolskog programa.

- Pripremnim predškolski program vaspitač ostvaruje u skladu sa Pravilnikom o opštim osnovama predškolskog programa. Program se oslanja na potencijale deteta i pomaže mu da izrazi svoju osobenost, svoje unutarnje potrebe i interesovanja i dalje ih razvija; doprinosi proširivanju i sređivanju socijalnih i saznavnih iskustava dece; osnažuje komunikativnu kompetenciju; doprinosi emocionalnoj i socijalnoj stabilnosti dece i podržava motivaciju za novim oblicima učenja i saznavanja. Shodno tome, programom pripreme za polazak u školu deci se nude raznovrsna iskustva i sadržaji u skladu sa njihovim potrebama i interesovanjima i ne radi se o sistematskom uvođenju u pisanje i čitanje - naglašava Popov.

Uprkos činjenici da se procenat dece svih uzrasta koja pohađaju predškolske ustanove stalno povećava, naš sagovornik ističe da postojeći prostorni kapaciteti nisu dovoljni.

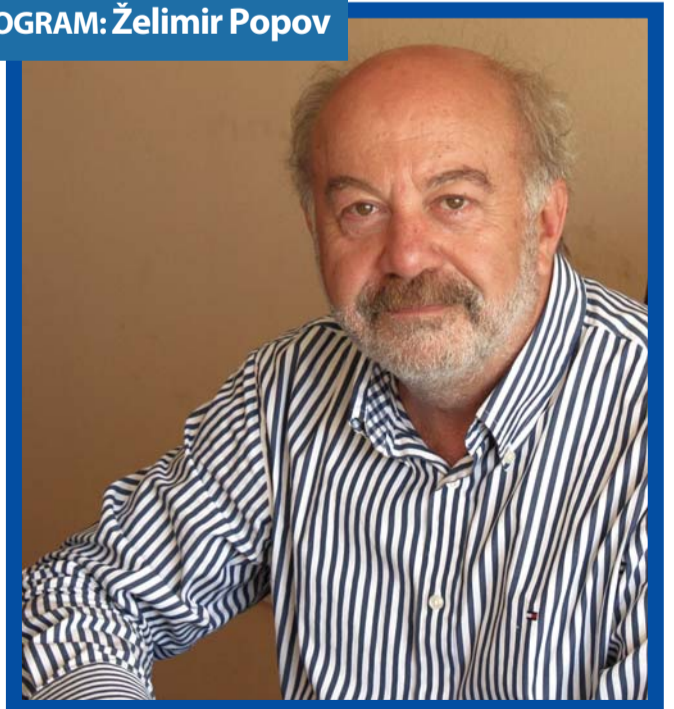
Prema podacima Ministarstva, institucionalnim predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem na teritoriji Srbije prošle godine je bilo obuhvaćeno 183.501 dece, što predstavlja 46,8 odsto, od ukupnog broja dece predškolskog uzrasta na teritoriji naše države. Povov navodi da su u sistem uključena i deca sa smetnjama u razvoju, i to u redovnim

grupama (756 dece za koju je donet individualni vaspitno-obrazovni plan), kao i u razvojnim grupama (58 grupa). Osim toga, deca na bolničkom lečenju ostvaruju pravo na predškolsko vaspitanje u vaspitnim grupama pri bolnicama (88 vaspitnih grupa). Prošle godine, u predškolskim ustanovama je bilo i 3.650 romske dece.

- U cilju šireg uključivanja dece iz osetljivih društvenih grupa u programe predškolskog vaspitanja i obrazovanja, novom podzakonskom regulativom definisani su načini uključivanja i vidovi podrške deci, čime se naglašava odgovornost ustanova i drugih važnih aktera (jedinice lokalne samouprave, centri za socijalni rad, domovi zdravlja i dr.) u ostvarivanju principa kvalitetnog, inkluzivnog predškolskog vaspitanja - kaže Popov.

On dodaje da su upis dece, kao i broj dece u vaspitnim grupama definisani novim podzakonskim aktima - Pravilnikom o bližim uslovima za utvrđivanje prioriteta za upis dece u predškolsku ustanovu, kao i Pravilnikom o kriterijumima za utvrđivanje manjeg odnosno većeg broja dece od broja koji se upisuje u vaspitnu grupu.

BESPLATAN PRIPREMNI PROGRAM: Želimir Popov

D. D.

VEĆA DOSTUPNOST

Iz IPA fondova za 2009. godinu, Ministarstvo prosvete i nauke realizuje projekat „Unapređivanje predškolskog vaspitanja i obrazovanja u Srbiji“, a njegova primena je počela u februaru. Ošti cilj projekta je da doprinese socijalnoj inkluziji i smanjenju siromaštva unapređivanjem usluga u oblasti predškolskog vaspitanja i širenjem dostupnosti za svu decu, posebno onu iz osetljivih grupa.

profesore

nokauta

Elektronsko nasilje doživeo svaki deseti učenik viših razreda osnovnih škola u Srbiji

Snimanje mobilnim radi ponižavanja

učenici gde skupljaju ideje kako maltretirati profesora.

Često se dešava i da roditelji šalju prijave sa nadležnim službama s lažnim optužbama na račun nastavnika. U Bosni i Hercegovini čak tri četvrtine nastavnika je reklo da je u školama prisutno verbalno nasilje, a skoro polovina da ima i fizičkog nasilja. U SAD u poslednje dve godine su čak 442 nastavnika tražila medicinski tretman posle napada. Istovremeno tokom 2008. čak 238 studenata je bilo udaljeno sa nastave zbog psihičkog zlostavljanja nastavnika.

Nedavna studija je otkrila da je zbog nasilja koje je nad njima vršeno od učenika, bilo značajan faktor da veliki broj profesora u Belgiji donese odluku da napusti profesorski poziv. U Francuskoj je stanje pre nekoliko godina bilo takvo da je ministar obrazovanja tvrdio da od 75.000 državnih škola u čak 39 vlada ozbiljno nasilje, dok su „u oko 300 bili donekle nasilni“.

Čak i u Japanu je tokom 2007. zabeleženo 52.756 slučajeva nasilja, a u skoro 7.000 slučajeva meta napada su bili profesori. U Velikoj Britaniji je tokom 2007. zabeleženo više od 7.000 slučajeva da je policija bila pozvana zbog nasilja u školama.

Zanimljive su i disciplinske mere koje se primenjuju u školama. U SAD, Velikoj Britaniji, Singapuru, Kanadi, Australiji, stavljanje učenika u pritvor je jedna od najčešćih kazni. Pritvor se ogleda u tome da učenik ostaje u školi tokom određenog vremena - u vreme ručka, odmora ili posle škole tokom dana škole ili da idu u školu tokom vikenda. Tako se, na primer, u američkim i britanskim školama dešava takozvana „subota u pritvoru“.

Druga najčešća kazna je suspenzija. Ona može trajati od jednog dana do nekoliko sedmica, tokom kojih učenik ne može da pohađa redovnu nastavu. Roditelji učenika su obavesteni o razlozima za suspenziju. U SAD postoje dve vrste suspenzije - u školi i van nje. Suspenzija u školi zahteva od učenika da se normalno svakodnevno prijave prilikom dolaska u školu, ali se od njih traži da sede u posebnoj prostoriji ceo dan. Druga vrsta suspenzije udaljava učenika od škole i zabranjuje mu ulazak u školsko dvorište.

A. R.

Sve brži razvoj novih tehnologija i njihova veća dostupnost među decom i omladinom čine da se mnoge neprijatne situacije iz svakodnevnog života „sele“ i u virtualni svet. Internet i mobilni telefoni često se koriste i za takozvano elektronsko nasilje, odnosno za slanje uvredljivih poruka i pretnji, kao i za zlostavljanje, ismevanje i ponižavanje svojih vršnjaka iz škole ili sredine.

Istraživanje Instituta za psihologiju, urađeno u okviru programa „Škola bez nasilja“, pokazuje da je elektronsko nasilje doživeo svaki deseti učenik viših razreda osnovnih škola u Srbiji. Od više od 9.500 učenika iz 23 škole, 6,4 odsto njih je doživelo da im neko upućuje uvrede i pretnje SMS-om, elektronskom poštom ili telefonom, od kojih je skoro pet odsto odgovorilo da im se to desilo jednom ili dvaput, dok je onih koji su bili češće izloženi 1,4 odsto.

Stanislava Vučković iz Unicefa, koordinatorica programa „Škola bez nasilja“, objašnjava da u pogledu izloženosti ovom nasilju nije bilo razlike između dečaka i devojčica. Kako dodaje, izvesna razlika je postojala među uzrastima, odnosno učenici sedmih i osmih razreda tome su bili izloženi nešto više nego učenici petih i šestih razreda.

- Međutim, više učenika žalilo se na dru-

gi oblik elektronskog nasilja, odnosno da su ih protiv volje snimali mobilnim telefonima, što se dogodilo svakom desetom učeniku, ali i njima se to po pravilu desilo jednom ili dvaput. Razlike između polova i uzrasta nisu postojale po ovom pitanju - objašnjava Vučkovićeva.

Što se tiče vršenja elektronskog nasilja, veoma malo učenika priznaje da je nekada slalo uvredljive poruke SMS-om, svega četiri odsto njih, a i oni kažu da im se to desilo jednom ili dvaput. Podaci pokazuju da postoji veoma blaga tendencija da su ovakve poruke češće slali stariji nego mlađi, i to više dečaci nego devojčice.

Veći broj učenika, njih 6,4 odsto, ipak, kaže da je snimalo vršnjake mobilnim telefonima, a i među njima je nešto više dečaka nego devojčica, kao i učenika sedmih i osmih razreda. U istraživanju Instituta za psihologiju, među dečacima uzrasta sedmog i osmog razreda, njih 12 odsto kaže da su tako nešto radili, i to devet odsto njih jednom ili dvaput, a tri odsto i više puta.

Rezultati istraživanja, kojim je rukovodila Osnovna škola „Filip Filipović“ iz Beograda, pokazuju da su najčešći oblici elektronskog nasilja među učenicima ovog uzrasta korišćenje mobilnog telefona da bi se neko

uznemiravao učestalim pozivima ili ćutanjem, vređao, isključivao iz grupe, ili da bi mu se pretilo. Takođe, česte su i elektronske poruke i komentari koji sadrže nepristojne izraze, uvrede, pretnje ili ucene, ali i širenje glasina, laži ili lažno predstavljanje da bi se nekom narušio ugled ili pokvarili odnosi sa drugima.

Ovim istraživanjem, inače, obuhvaćeno je 1.095 učenika od šestog do osmog razreda iz pet škola u beogradskoj opštini Voždovac. Podrška za ostvarenje ovog školskog projekta obezbeđena je u okviru projekta „Pružanje unapređenih usluga na lokalnom nivou - DILS“, koji realizuje Vlada Srbije i Ministarstvo prosvete i nauke.

Pedagoškinja u OŠ „Filip Filipović“ Nevenka Kraguljac navodi da je prilikom ovog anketiranja svaki četvrti učenik izjavio da je doživio neki oblik elektronskog nasilja, od kojih je najveći broj to doživio jednom do pet puta. Kako kaže, najvećem broju ispitanih učenika, odnosno više od 13 odsto, ovakve situacije desile su se prilikom četovanja na internetu, dok je skoro isti broj učenika elektronsko nasilje doživio pozivom na mobilni telefon. U manjem broju slučajeva se ovo dešava putem SMS poruka i elektronske pošte. S druge strane, podaci istraživanja

Šta radimo? Obnavljamo i sadimo.

Privredno društvo „Rekultivacija i ozelenjavanje“ d.o.o. je usko specijalizovano za brigu o zemljištu i zelenim površinama, sa decenijama iskustva u zaštiti lokalnog ekosistema i ponovnom osvajanju terena u ime prirode i zelenila.

Zahvaljujući našim naporima, ekološki upropaštene površine se ponovo uključuju u prirodni ciklus i postaju pošumljene ili pogodne za poljoprivredu.

Pored toga, naša delatnost obuhvata i proizvodnju rasada, ukrasnih i parkovskih šumskih zasada, kao i zdrave hrane.

RIO
PRIVREDNO DRUŠTVO
REKULTIVACIJA I
OZELENJAVANJE
ZEMLJIŠTA RIO KOSTOLAC

www.riokostolac.rs

Nikole Tesle bb, 12208 Kostolac
Telefon: 012/ 241 568
Fax: 012/ 242 105
E-mail: sekretarijat@riokostolac.rs

OSNIVAČ PROJEKTA

Maje Prvo Drvo

Saveti

U savetima za nastavnike u cilju sprečavanja elektronskog nasilja preporučuje se isticanje pozitivnog korišćenja tehnologije, odnosno ukazivanje da tehnologija omogućava kreativno učenje i pristup različitim informacijama. Takođe je važno i jasno definisati šta je to elektronsko nasilje, naglasiti po čemu se ono razlikuje od drugih oblika nasilja, ali i sprovesti edukacije o sigurnom korišćenju interneta. Nastavnici bi trebalo da upoznaju učenike i njihove roditelje sa različitim načinima prijavljivanja iskustva elektronskog nasilja u školi i među učenicima, a svakako se preporučuje i vođenje evidencije o iskustvima učenika na internetu.

ukazuju i da je više od 13 odsto učenika koji priznaju da su jednom ili više puta elektronski uznemiravali druge.

- Period adolescencije predstavlja, inače, buran period odrastanja i ovakve pojave mogu da ostave dalekosežne posledice na razvoj ličnosti. Nema dileme u tome da deca plivaju u nečemu što je vrlo opasno za njihov razvoj. Iz tog razloga, moraju se učiti prednostima i nedostacima novih tehnologija, kao i tome kome treba da se obrate po ovom pitanju - ističe Kraguljac.

Bojan Cvejić

Štrumpfovi / nastavak sa strane 6

Publika širom sveta jedva čeka dobar provod sa Štrumpfovima, u njihovoj prvoj 3D avanturi na velikom platnu. Dobro poznata bića koja žive u pečurkama, iz kultnog crtanog filma na kome su odrasle generacije, sele se u polu-animirani film Sony Pictures-a. Kada zli čarobnjak Gargamel juri male, plave Štrumpfove izvan njihovog sela, oni, iz svog čarobnog sveta upadnu u naš. U stvari, nađu se na sred Central parka. Visoki kao tri jabuke, a zarobljeni u Velikoj Jabuci, Štrumpfovi moraju da pronađu način kako da se vrate u svoje selo, pre nego što im Gargamel uđe u trag.

Belgijski umetnik, Pejo, je 1958. godine stvorio strip junake, Štrumpfove. Sudeći po broju pisama koje su oduševljeni ljubitelji ovih junaka slali i tražili još priča, Štrumpfovi su odmah bili popularni. Svet ih je zavoleo pa su se mala plava bića iz stripa preselila na tv ekrane, knjige, filmove, žive emisije, figurice, igračke...

Kako navodi producent filma, Džordan Kerner, lako je shvatiti zašto su štrumpfovi desinjama zabavljali ljude širom sveta, jer oni ne samo da su preslatki, oni imaju sve karakterne osobine ljudi i sa njima je lako identifikovati se. „Štrumpfovi predstavljaju jedan narod. Oni naglašavaju važnost porodice i zajedništva. Što je još važnije, oni uvek vide najbolje u ljudima. Štrumpfovi se stvarno staraju jedni o drugima“, naveo je producent.

A sada, prave svoj prvi korak van sela i dolaze na veliko platno, u najvećoj 3D avanturi ove godine.

U štrumpfovskom selu živi preko sto Štrumpfova. Svaki od njih ima svoj karakter, svoje osobine po kojima se izdvaja od ostalih, a svi zajedno čine skladnu harmoničnu celinu. Najstariji, najmudriji i Štrumpf koji o svemu i svima brine je Veliki Štrumpf. Ostali Štrumpfovi ga smatraju glavnim i uvek slušaju njegove savete.

Veliki Štrumpf ima crvenu garderobu, koja ga razlikuje od drugih, kao i sedu bradu. lako je najstariji, on je jedan od najenergičnijih Štrumpfova, koji mudrim savetima i čarobnim napitkom (koji samo on ume da napravi) spašava selo od zlog čarobnjaka Gargamela.

Štrumpfeta je jedini ženski lik. Ona je simpatična i šarmantna i iako su svi Štrumpfovi zaljubljeni u nju, svima je dobra drugarica. Ona je, kao tipična devojčica, svoju kućicu dekorisala u roze i stalno skakuće kroz selo pevajući svoju, svima dobro poznatu pesmicu. U stvari, Štrumpfetu je napravio Gargamel, sa idejom da je ubaci u štrumpfovsko selo kako bi zavadila Štrumpfove i njemu pomogla da ih se dočepa. Bila je zla i imala crnu kosu, ali, čarobnim napitkom, Veliki Štrumpf je od nje načinio ono što Štrumpfeta zapravo jeste.

Štrumpf Kefalo sebe smatra najpametnijim Štrumpfom u selu. lako se ponaša kao da je posle Velikog Štrumpfa on glavni, to nije tačno. Od drugih se razlikuje po tome što nosi velike, debele naočare, jer je kratkovid. U originalnoj, belgijskoj verziji, on se i zove Štrumpf koji nosi naočare („Smurf with Glasses“ / „Lecturing Smurf“). Kefalo je strastveni čitalac. Njegova kuća prepuna je knjiga. Najčešće su to knjige starih umotvorina kao i „Kefalovi citati“. Kefalo ima neopisivu želju da natera svoje drugove da čitaju te knjige, što mu ne polazi za rukom.

Trapa je najnespretniji, ali veoma ljubazan Štrumpf. On uvek daje sve od sebe i sve radi iz najbolje namere, ali uvek sve pokvari ili polomi. Čak mu je i odeća trapava, pa je to jedini Štrumpf kome kapa ne stoji dobro, već stalno pada i pokriva mu oči. Njegov najbolji drug u selu je Kefalo, a hobi mu je sakupljanje kamenčića.

Glavna karakteristika Mrguda je ta što on uvek, sve mrzi. Stalno negoduje, prekrštenih ruku, ali on nije bezobrazan, samo je osobenjak. Šta god da neko kaže ili predloži, Mrgud ima komentar kako to mrzi, ali uvek sve uradi, zajedno sa ostalim stanovnicima sela. Njegovo srce je čisto i dobro, što on uvek pokušava da sakrije.

Štrumpf Nebojša je Štrumpf o kome se ne zna mnogo. Njega ćemo bolje upoznati u filmu „Štrumpfovi“ koji kod nas dolazi u avgustu ove godine. Njegov izgled je karakterističan po tome što nosi škotski kilt i za razliku od drugih Štrumpfova ima jaku, riđu bradu. Odlikuje se neverovatnom srčanošću i hrabrošću.

Gargamel je zli čarobnjak, jedini negativni lik, koji živi nadomak čarobnog sela. Njegova životna preokupacija jeste da nađe štrumpfovsko selo i uhvati Štrumpfove, kako bi ih iskoristio za pravljenje najčarobnijeg eliksira na svetu. On živi sam, sa mačkom Azraelom i na sve moguće načine pokušava da se domogne Štrumpfova.

U originalnoj verziji filma, na engleskom jeziku, glavne uloge tumače i pozajmljuju glasove Nil Patrik Heris, Džejsa Mejjs, Sofija Vergara, Henk Azarija, Keti Peri, Džonatan Vinters.

Keti Peri, poznata pevačica, pozajmila je svoj glas Štrumpfeti. Ulogu je prihvatila još pre nego što je pročitala jednu rečenicu scenarista. „Proveravali su glasove na slepo, tako što su gledali prethodne intervjue i upoređivali glas sa likom koji treba tumačiti. Moj glas im se svideo u samom startu i znali su da će uspeti“, objašnjava Keti Peri.

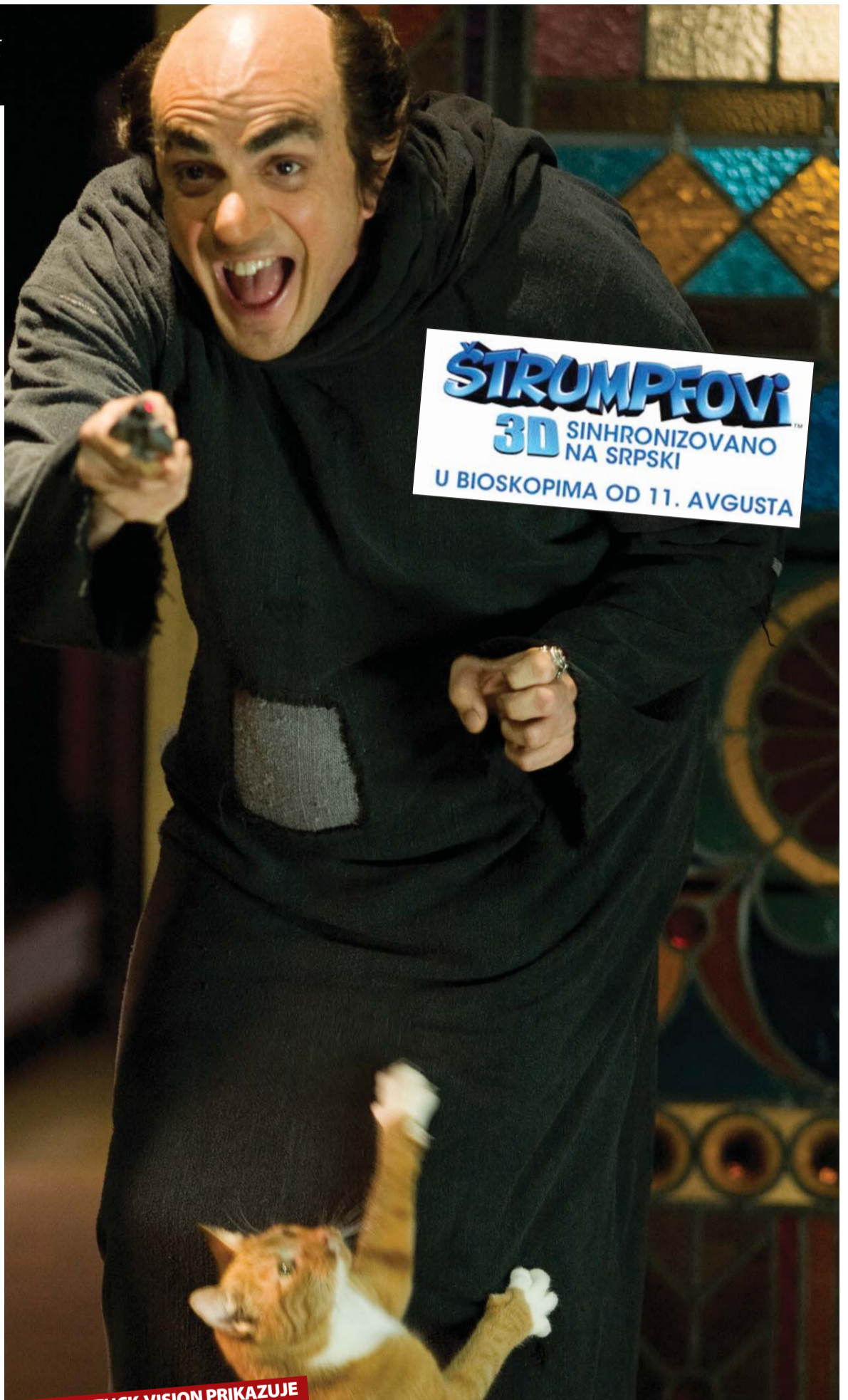
Glumačka ekipa koja je u verziji sinhronizovanoj na srpski jezik davala glasove takođe je oduševljena radom na ovom projektu.

„Bilo je pravo uživanje u radu na ovom projektu. Štrumpfovi su likovi uz koje su odrasle generacije i divno je što današnja deca imaju priliku da se upoznaju sa njima, a roditelji sa se podsete svog detinjstva. U moru agresivnih crtanih filmova i filmova uopšte, koji nisu primereni deci, pravo je osveženje da postoji ovakav film koji je pun nežnosti i ljubavi“ izjavio je Dragan Vujić Vujske. „Kao reditelj sinfrazonizacije, uživao sam radeći sa kolegama koji su se maksimalno posvetili ovom filmu. Kompanija Sony Pictures je bila veoma zadovoljna odabirom glumaca, njihovim glasovima i finalnim proizvodom“.

U filmu Štrumpfovi 3D sačuvano je nasleđe Štrumpfova. „Najvažnija stvar bila je da Štrumpfovi ostanu Štrumpfovi. U ovom filmu oni po prvi put napuštaju svoje selo i to je ono što je najzabudljivije“ izjavio je producent Kerner.

Mnogo je pitanja na koja treba dati odgovor, kada su Štrumpfovi u pitanju. Gde se njihovo selo nalazi, zašto je Gargamel tako zao, zašto je stvorio Štrumpfetu i mnoga druga. Svoje glasovedali su: Dragan Vujić Vujske (režija/ Gargamel), Mina Lazarević (Štrumpfeta), Slobodan Boda Ninković (Veliki Štrumpf), Nebojša Milovanović (Patrik), Milan Antonić (Kefalo), Milan Tubić (Licko/Gricko), Jadranka Bugarski (Grejs), Marko Marković (Nebojša), Slobodan Stefanović (Trapa), Nikola Bulatović (Mrgud) i Dušica Novaković (Odil).

Pridružite nam se u rešavanju ovih pitanja!
Štrumpfujmo zajedno!

USKORO! TUCK VISION PRIKAZUJE

PRIČA O DELFINU 3D DOLPHIN'S TALE 3D

Start: 20. oktobar
Režija: Čarls Martin Smit
Žanr: Porodična avantura
Uloge: Morgan Frimen, Ešli Džad, Kris Kristoferson
Web: DolphinTalemovie.com
Film "Priča o delfinu" inspirisan je neverovatnim istinitim događajem. Ovo je priča o hrabrom delfinu po imenu Vinter i brižnim ljudima koji su dali sve od sebe, kako bi joj spasili život. Dirljiva priča o prijateljstvu između dečaka i delfina koji je izgubio rep.

AVANTURE TINTINA: TAJNA JEDNOROGA THE ADVENTURES OF TINTIN: SECRET OF THE UNICORN

Start: 03. novembar
Režija: Stiven Spilberg
Žanr: Porodična fantazija

Uloge / Glasovi: Džejsi Bil, Danijel Krejg, Nik Frost, Tobi Džons
Paramount Pictures i Columbia Pictures predstavljaju najnoviju animiranu avanturu snimljenu u 3D tehnologiji. „Avanture Tintina: Tajna Jednoroza“ prvi je u nizu filmova urađenih u 3D tehnologiji, koji su inspirisani likom iz serijala stripova o Tintinovim avanturama. Neustrašivi mladi reporter neumorno traga za dobrom pričom. Tako upada u svet velikih avantura.

HAPPY FEET 2 HAPPY FEET 2

Start: 17. novembar
Režija: Džorž Miler
Žanr: Animirani
Uloge: Elajdža Vud, Robin Vilijams, Henk Azarija, Bred Pit, Sofija Vergara, Met Dejmon
Web: HappyFeetmovie.com
Nastavak uspešne i Oskarom nagradene animirane komedije "Happy Feet II" u 3D tehnologiji publiku vodi kroz veličanstvene pejzaže Antarktika. Mamb, majstor stepovanja, ima problem jer njegov maleni

sin Erik ima koreo-fobiju. Ne želeći da se bavi plesom, Erik beži i sreće se sa Moćnim Svenom-pingvinom koji može da leti! Mamb nema nikakve šanse u nadmetanju sa novim harizmatičnim uzorom svoga sina. Ali, stvari se pogoršavaju kada snažne sile uzdaju svet. Erik postaje svestan hrabrosti svog oca onda kada Mamb uspeva da udruži sve pingvinske nacije i sva divna stvorenja – od malenog Planktona do divovske Foke – da svi zajedno ponovo uspostave red.

MISIJA SPASITI BOŽIĆ 3D ARTHUR CHRISTMAS 3D

Start: 24. novembar 2011.
Režija: Sara Smit, Beri Kuk
Glasovi: Džejsms Mekavoj, Hju Lori, Džim Brodbent, Ešli Džensen
Žanr: Animirani
Web: www.ArthurChristmas.com
Film "Misija Spasiti Božić 3D" nam otkriva neverovatan, nikada ranije dobijen odgovor na pitanje svakog deteta: "Kako Deda Mraz isporučuje sve one poklone u samo jednoj noći?" Odgovor je: Deda Mraz ima teleporter ultra visoke

tehnologije, koji je sakriven ispod Sevemog pola. U suštini ovo je jedna vesela priča o pomalo čudnoj porodici i jednom neobičnom heroju Arturu, sa zadatkom koji mora hitno završiti, pre nego što osvine božićno jutro.

ČUVAR ZOOLOŠKOG VRTA

Režija: Frenk Korači
Scenaristi: Nik Bekej, Kevin Džejsms
Uloge: Kevin Džejsms, Rozario Doson, Šer, Adam Sendler, Silvester Stalone
Start: 25. avgust
Žanr: Komedija
Web: www.Zookeeper-movie.com
SINOPSIS: Životinje u zoološkom vrtu Frenklin obožavaju svog čuvara Griffina. On se inače mnogo prijatnije oseća u društvu lavova nego devojaka. Zato shvata da, kako bi bio u stanju da osvoji devojku, mora da napusti zoološki vrt i nađe bolji posao. Životinje u panici odlučuju da prekrše pravilo i otkriju najveću tajnu: da umeju da pričaju pred ljudima! Kako bi sprečili Griffina da ih napusti, odlučuju da ga nauče trikovima udvaranja, u životinjskom stilu.

Od 1. septembra u još pet škola u Srbiji počinje bilingvalna nastava

Srpski model privlačan za region

DVOJEZIČNA NASTAVA NIJE SKUPA: Vesna Fila

Učenici još pet osnovnih i srednjih škola u Srbiji od ove školske godine imaju priliku da nastavni program, osim na srpskom, slušaju i na nekom od stranih jezika. Bilingvalna nastava biće uvedena u osnovnim školama „Momčilo Nastasijević“ u Gornjem Milanovcu i „Đorđe Natošević“ u Novom Sadu, kao i u Desetoj beogradskoj gimnaziji, Gimnaziji u Pirotu i još jedan model u novosadskoj gimnaziji „Jovan Jovanović Zmaj“, najavljuje Vesna Fila, pomoćnica ministra prosvete za razvoj obrazovanja i međunarodnu prosvetnu saradnju.

O više nego dobrim rezultatima bilingvalne nastave u Srbiji možda najbolje svedoči podatak da su mnoge zemlje iz regiona zainteresovane da u svojim školama uvedu upravo srpski model dvojezične nastave. Vesna Fila podseća da je bilingvalna francusko-srpska nastava prvi put u našoj zemlji uvedena 2004. godine u beogradskoj OŠ „Vladislav Ribnikar“ i Trećoj beogradskoj gimnaziji, a da se danas izvodi u još osam škola.

- S obzirom na to da pripadamo malom jezičkom području i da se srpski jezik slabo uči u inostranstvu, smatram da je važno da naša deca znaju svetske jezike, kako bi promovisala svoju zemlju, istoriju i kulturu. Kada dođe do bržeg ekonomskog razvoja Srbije i otvaranja multinacionalnih kompanija, znanje stranih jezika će im omogućiti da ostanu u svojoj zemlji i da rade za strane kompanije - objašnjava Fila po-

zadinu ideje uvođenja bilingvalne nastave u školi „Vladislav Ribnikar“, u kojoj je bila dugogodišnja direktorka.

Ova specifična vrsta nastave zapravo omogućuje đacima da deo nastavnog programa slušaju na srpskom, a deo na određenom stranom jeziku. Radi se po našim planovima i programima, a predavači su takođe naši profesori. U zavisnosti od modela za koji se škola opredelila, varira procenat broja časova koje učenici slušaju na stranom jeziku i kreće se od najmanje 25 odsto do 40 procenata.

U našim školama trenutno postoji srpsko-francuska, srpsko-italijanska, srpsko-engleska, srpsko-ruska i srpsko-nemačka bilingvalna nastava. U osnovnoj školi postoji u sedmom i osmom razredu, a učenici se biraju na osnovu rezultata testa stranog jezika, dok u srednjoj školi đaci polažu test stranog jezika i završni ispit iz srpskog i matematike.

Fila navodi da od koncepta za koji se škola opredelila zavisi i broj predmeta koje učenici slušaju na stranom jeziku, ali da prednost uvek imaju prirodne nauke (matematike, fizika, hemija) i fizičko vaspitanje, jer je terminologija jednostavnija i globalnija. Škole često žele da „pojačaju“ učenje stranog jezika, odnosno traže povećanje broja časova i Ministarstvo prosvete i nauke odobrava takve zahteve ukoliko to ne podrazumeva zapošljavanje novih kadrova, dodaje naša sagovornica.

- Inicijativa za uvođenje bilingvalne nastave mora da potekne od lokalne zajednice. Škola šalje predlog projekta Ministarstvu prosvete i nauke, a ukoliko dobije odobrenje, prema za uvođenje ove nastave traje u proseku godinu do godinu i po dana. Prvi uslov koji škola mora da ispuni jeste da ima odgovarajući nastavni kadar, drugi uslov je zainteresovanost učenika i njihovih roditelja, a neophodno je i da škola ima podršku stranog partnera - Instituta za francuski jezik, Britanskog saveta, Ruskog doma, Gete instituta, Italijanskog instituta za kulturu i slično - objašnjava Vesna Fila.

Iako se u celoj priči postavlja i pitanje isplativosti, ona ističe da bilingvalna nastava nije toliko skupa.

- To je korišćenje sopstvenih resursa, jer mi ne angažujemo strane profesore. Naši nastavnici su veoma stimulisani za rad, jer idu na stručna usavršavanja. Da bi nastavnik mogao da predaje na stranom jeziku, on mora da ima najmanje nivo B2. Međutim, od toga ne zavisi početak eksperimentalnog uvođenja bilingvalne nastave u nekoj školi, jer se znanje nastavnika proverava u toku te godine - ističe Fila.

Ona dodaje da u odeljenjima u kojima se izvodi bilingvalna nastava ima od 20 do 25 učenika.

- Naš model bilingvalne nastave je fleksibilan, jer nama nije cilj da ona bude dostupna samo jednoj grupi učenika - kaže Vesna Fila. V. S.

NA SVIM MERIDIJANIMA

Ova školska godina donosi i novine kada je reč o dopunskim školama u inostranstvu. U državama u kojima već postoje dopunske škole - Francuskoj, Italiji, Švajcarskoj, Nemačkoj, Grčkoj i Belgiji, biće povećan broj grupa učenika koji pohađaju ove škole, dok će nove grupe prvi put biti otvorene u Johannesburgu, Sidneju i Njujorku.

Među našim građanima u dijaspori vlada ogromno interesovanje za otvaranje dopunskih škola, pa ne čudi to što zahtevi stižu sa svih kontinenata. Želju da njihova deca nauče srpski jezik, kao i našu istoriju i kulturu imaju naši građani koji žive i rade u Argentini, Brazilu, Kini, Moskvi, Kairu...

Vesna Fila, pomoćnica ministra prosvete za razvoj obrazovanja i međunarodnu prosvetnu saradnju, kaže da je broj učenika koji idu u dopunske škole u inostranstvu značajno povećan. Prošlu školsku godinu u dopunskim školama je završilo 4.190 đaka, a procenjuje se da će ih ove godine biti oko 5.000.

Na povećano interesovanje za pohađanje posebnog programa obrazovanja za decu naših građana u inostranstvu uticala je, pre svega, činjenica da je ovaj sistem zakonski potpuno uređen. Odštampane su nove javne isprave za realizaciju nastave u inostranstvu, pravilnikom je regulisan izbor nastavnika, a nedavno su svim nastavnicima Ministarstvo prosvete i nauke i Zavod za udžbenike obezbedili besplatne elektronske udžbenike za tri predmeta: srpski jezik, osnove kulture srpskog naroda i moja otadžbina Srbija. Fila podseća i da je nastava u dopunskim školama za učenike besplatna i da je sertifikat koji đaci dobijaju dokaz da znaju srpski jezik.

Sve više Roma u školskim klupama

Procenat dece romske nacionalnosti upisane u prvi razred osnovne škole u školskoj 2010/2011. godini porastao je u odnosu na prethodnu godinu za 9,87 odsto, pokazuju podaci Ministarstva prosvete i nauke.

U ovoj školskoj godini planirano je da još oko 13.000 učenika romske nacionalnosti iz 56 opština u Srbiji krene u prvi razred. Reč je o nedovoljno razvijenim i siromašnim opštinama sa najvećim brojem romske populacije, koje su u okviru DILS/REF projekta „Obrazovna inkluzija Roma“ dobile novčane grantove od oko 35.000 evra iz zajma Svetske banke i podrške Romskog obrazovnog fonda iz Budimpešte (REF). Ova sredstva su namenjena stvaranju održivih mehanizama za redovan upis i uspostavljanje kontinuiteta za kvalitetno obrazovanje romske dece, napominje Zdenka Milivojević, koordinatorka za romske grantove DILS/REF projekta Ministarstva prosvete i nauke.

- Radiće se i na uspostavljanju jednakog kva-

liteta obrazovanja, smanjivanju osipanja dece iz sistema, desegregaciji, rešavanju problema diskriminacije i uvođenju romskog jezika u obrazovanje. Posebna pažnja je posvećena stvaranju lokalnih akcionih planova za obrazovanje romske dece čime treba da se obezbedi kontinuitet i održivost. Cilj Ministarstva prosvete i nauke je da sva romska deca budu upisana u školu. Naša namera je da romski učenici dobiju jednak kvalitet obrazovanja kao i ostala deca i da se individualni obrazovni plan koristi onoliko koliko je potreban za svako romsko dete, bilo da je reč o nadarenom ili detetu koje ima problem sa srpskim jezikom - ističe Milivojevićeva.

Prema njenim rečima, u okviru projekta „Obrazovna inkluzija Roma“ planirano je i uvođenje romskog jezika sa elementima nacionalne kulture kao izbornog predmeta u više od 140 škola unutar pomenutih 56 lokalnih samouprava. Milivojevićeva ističe da su ciljna grupa romska deca od tri do 19 godina, ali naglašava da to ne znači pravljenje nove segregacije. Kako kaže,

krajnji cilj je da romska i neromska deca budu uključena zajedno, kako kroz školske, tako i kroz i vannastavne aktivnosti.

Tokom prošle školske godine u školama širom Srbije je angažovano 179 pedagoških asistenata za podršku romskim učenicima, što je doprinelo smanjenju broja romske dece koja se upisuju u specijalne škole samo zato što ne znaju dobro srpski jezik. Uvođenje pedagoških asistenata je dovelo i do smanjenja izostajanja romskih učenika sa nastave i napuštanja škole. Milivojevićeva ističe da je pre uvođenja pedagoških asistenata najveća stopa osipanja romskih đaka iz obrazovnog sistema bila od prvog do trećeg i u sedmom i osmom razredu osnovne škole.

Naša sagovornica podseća da Ministarstvo prosvete od 2003. godine primenjuje mere afirmativne akcije prilikom upisa romskih učenika u srednje škole i na fakultete. Zahvaljujući ovim merama, od 2005. do 2010. u srednje škole je upisano 770 učenika, a u prošloj školskoj godini 266. Kada je reč o fakultetima, od 2003. do

2010. godine na visokoškolske ustanove u Srbiji je upisano 626 studenata, a prošle školske godine 115 akademaca.

Iako najnoviji podaci Istraživanja višestrukih pokazatelja iz jula ove godine pokazuju da je obuhvat romske dece obrazovanjem danas duplo veći nego 2005. godine, Milivojevićeva ukazuje da je to i dalje daleko od željenog cilja.

A kolika je korist od uključivanja Roma u obrazovni sistem, Zdenka Milivojević ilustruje podatkom iz studije Svetske banke, u kojoj se zaključuje da je cena ulaganja u obrazovanje Roma znatno manja od prihoda koji bi ostvarile vlade od veće uključenosti Roma u život zajednice.

- Analiza ekonomskih troškova isključenosti Roma, koju je prošle godine objavila Svetska banka, pokazuje da su gubici u produktivnosti na godišnjem nivou zbog neuključenosti Roma u Srbiji 231 milion evra, a da je istovremeno fiskalni gubitak zbog nedovoljne uključenosti Roma 58 miliona evra - naglašava Milivojevićeva. V. S.

Promene će omogućiti da deca sa smetnjama idu u specijalnu školu koja im je najbliža, a ne u školu koja je specijalizovana za teškoću koju dete ima, pa često treba da putuje daleko od kuće i da se odvoji od svoje porodice

Borislava Maksimović, koordinatorka za inkluzivno obrazovanje DILS projekta Ministarstva prosvete i nauke, o dosadašnjim rezultatima uvođenja inkluzivnog obrazovanja

Otpori i strahovi nisu opravdani

Vesna Andrić

INTERVJU

Godinu dana od zvaničnog uvođenja inkluzivnog obrazovanja, broj dece sa smetnjama u razvoju koja pohađaju redovne škole povećan je za oko 6,5 odsto, a broj romskih učenika za oko 10 odsto. Međutim, otpori i strahovi koji postoje i kod zaposlenih u školama, ali i kod roditelja, nisu opravdani, sumira prve rezultate zvaničnog uvođenja inkluzivnog obrazovanja DILS projekta Ministarstva prosvete i nauke.

■ Od samog početka pojavila se tendencija ka stvaranju segregisanih škola, a nedovoljna informisanost je i dalje prisutna.

- Zbog toga je u prethodnoj i ovoj školskoj godini vođena kampanja za podršku inkluzivnom obrazovanju u 100 opština u Srbiji putem organizovanih tribina i medijskih događaja. Tribinama je prisustvovalo skoro 12.000 učesnika. I pored svih napora, nažalost, bilo je pojava segregacije romske dece. Tako se romska deca upisuju u „svoju“ školu, jer su bolje prihvaćena nego u nekoj drugoj školi, a neromska deca nerado pohađaju škole u kojima su romska deca. Srećom, broj ovakvih pojava je mali, tako da nastavljamo da radimo na desegregaciji doslednom primenom kvalitetnog i dostupnog obrazovanja za svako dete, razvijanjem tolerancije, razumevanja i prihvatanja drugog i drugačijeg.

■ Sa kojim problemima se još srećete u praksi?

- U školama još uvek ima pojava gde su nastavnici nedovoljno spremni da rade sa decom koja imaju viši nivo zahteva za podršku. Čini im se da će zanemariti drugu decu ukoliko imaju dete sa smetnjama u odeljenju, strahuju da dete neće napredovati u učenju i da neće biti prihvaćeno od druge dece. S druge strane, imamo brojne primere iz škola da su strahovi bili neopravdani i da su se stavovi nastavnika menjali kroz rad sa decom sa smetnjama u razvoju. Roditelji druge dece u nekim sredinama imali su otpor prema tome da njihova deca pohađaju nastavu u istom odeljenju sa decom sa smetnjama u razvoju. Ipak, zajedničkim delovanjem zaposlenih u školama i u školskim upravama, kao i pozitivnim stavom drugih aktera, pre svega medija, atmosfera se menja nabolje.

■ Ima li novina u inkluzivnom obrazovanju od naredne školske godine?

- Ministarstvo prosvete i nauke nastavlja sa primenom zakonskih rešenja i praćenjem re-

zultata i efekata sa ciljem da kontinuirano radi na poboljšanju donetih rešenja. U narednoj školskoj godini jedan od značajnih ciljeva koji želimo da ostvarimo jeste još bolja interesorna saradnja i koordinacija sa svim relevantnim ministarstvima, institucijama i organizacijama na svim nivoima. U tome imamo podršku drugih ministarstava, jer smo usmereni na zajednički zadatak, a to je društvena uključenost.

■ Najčešća kritika na račun uvođenja inkluzivnog obrazovanja bila je da je ono uvedeno prerano, da nastavnici nisu dovoljno obučeni i da su obuke koje su prošli bile nedovoljne. Kakvu podršku mogu da očekuju nastavnici?

- Ministarstvo prosvete i nauke je organizovalo veliki broj aktivnosti i uložilo velika sredstva u obuke nastavnika, pilotiranje funkcionalnog modela inkluzivnog obrazovanja, podršku školama za njihovo osnaživanje za inkluzivno obrazovanje kroz grantove, podsticanje razmene iskustva između škola. Od juna 2010. do juna 2011. godine, održano je 629 obuka sa oko 18.500 učesnika. Sem toga, razvijena je mreža od oko 100 trenera, koji kroz mrežu podrške pružaju pomoć školama posetom ili telefonom, kao i elektronskim putem - mejlom. Mrežu podrške čine pojedinci, škole i predstavnici civilnog društva i ona je oglašena na sajtu Ministarstva prosvete i nauke. Mreža se i dalje razvija i pružaće podršku i u novoj školskoj godini. Zahvaljujući grantovima, preko 300 škola u Srbiji produbljuje svoje kompetencije za inkluzivno obrazovanje, a u 56 siromašnih opština sa visokim procentom Roma realizuju se opštinski projekti za podsticanje obrazovne inkluzije Roma.

■ Hoće li biti novih obuka za nastavnike i kakva je mogućnost da u redovnim školama rade i defektozi?

- Nastavljaju se obuke zaposlenih u oblasti inkluzivnog obrazovanja. Deo sredstava iz republičkog budžeta planiran je za profesionalni razvoj zaposlenih, a značajna sredstva su izdvojena iz projekta „Pružanje unapređenih usluga na lokalnom nivou - DILS“ Ministarstva prosvete i nauke. Do kraja 2011. godine planirano je još oko 200 obuka za oko 6.000 učesnika. Prema Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, zavisno od potreba škole i programa koji se ostvaruje, dodatnu podršku i stručne poslove može da obavlja i defektolog, a ta praksa već postoji tamo gde u okviru redovnih škola postoje specijalna odeljenja.

■ Kakva pitanja postavljaju i kakvu pomoć traže škole i nastavnici koji se javljaju Ministarstvu prosvete i nauke?

- Na početku školske godine najviše pitanja se odnosi na broj učenika u odeljenju kada su u odeljenju deca sa smetnjama u razvoju, razja-

šnjenje pitanja odlaganja polaska u prvi razred, upisa u specijalnu školu, zatim na postupanje nastavnika sa konkretnim detetom sa smetnjama. Od početka rada interesornih komisija, najveći broj pitanja se odnosi na njihov rad. Sva pitanja su pažljivo razmotrena i na njih su u kratkom roku pruženi odgovori.

■ U kojoj meri su, prema vašem mišljenju, nastavnici iz redovnih škola spremni da rade sa decom sa smetnjama u razvoju? Svi se deklarativno zalažu za to. Međutim, ako neki nastavnici i učitelji tu decu zovu „inkluzivci“, šta onda njihovi roditelji mogu da očekuju?

- Treba zajedno da radimo na promeni komunikacije kada su u pitanju naši sugrađani sa smetnjama u razvoju i invaliditetom. Primer koji navodite jeste primer neprofesionalnog opođenja i očekujemo da se jačanjem sistemskih mehanizama smanjuje mogućnost ovakvih neadekvatnih ponašanja zaposlenih u školama.

■ Kako promeniti stavove onih roditelja koji smatraju da to što u razredu ima deca sa smetnjama u razvoju negativno utiče na uspeh ostale dece? Da li su takva strahovanja opravdana?

- Strahovanja roditelja mogu da se razumeju, ali nisu opravdana. Rad nastavnika u odeljenju sa različitim decom zahteva pažljivije planiranje i vođenje nastave, a od toga dobiti imaju sva deca. Dobar nastavnik je dobar za svako dete. To najbolje znaju i deca i roditelji. Savet roditelja bi trebalo da preuzme ulogu tela koje podržava uključivanje svakog deteta u školu i pružanje podrške od drugih vršnjaka i roditelja. Različitost, upoznavanje i razumevanje različitosti dobit je za svako dete. Nepoznavanje i izostanak kontakta rađa predrasude i strahove od nepoznatog.

■ Javnosti je i dalje nejasno da li baš sva deca moraju da se upišu u prvi razred osnovne škole i da li lekar može da odloži upis. Da li interesorna komisija procenjuje da li je dete za redovnu ili specijalnu školu ili konačnu odluku donosi roditelj?

- U Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja jasno je regulisano da sva deca uzrasta od 6,5 do 7,5 godina moraju da budu upisana u prvi razred. Ni lekar, ni interesorna komisija, nemaju mandat da odlože polazak deteta u školu ukoliko je ono navedenog kalendarskog uzrasta. O tome su dodatno pismeno obavestene sve osnovne škole i sve interesorne komisije u Srbiji. Da bi dete bilo upisano u specijalnu školu, potrebno je mišljenje interesorne komisije. Roditelj može u roku od osam dana da napiše prigovor na zajedničko obrazloženo mišljenje komisije ukoliko nije saglasan i predmet se ponovo razmatra. Ipak, poslednju reč ima roditelj.

BILO JE POJAVA SEGREGACIJE ROMSKE DECE: Borislava Maksimović

■ Kakvi su rezultati pilot-projekta u koji je uključeno 20 specijalnih škola?

- Promena uloge specijalnih škola pilotira se kroz projekat „Pružanje unapređenih usluga na lokalnom nivou - DILS“ Ministarstva prosvete i nauke i u njemu učestvuje 20 spe-

■ Koje probleme u radu specijalnih škola želite da prevaziđete promenama koje predstoje?

- Do sada su specijalne škole bile otvorene samo za decu sa određenom smetnjom i nisu primale decu sa najtežim smetnjama, pa je jedan broj dece ostajao bez obrazovanja. Takođe, do sada su specijalne škole pohađala brojna romska deca, što se danas dešava u neuporedivo manjoj meri. Stoga se u pokrenutom pilot-programu razvijaju dva modela ovih škola, jača se povezanost ovih škola sa sistemom socijalne zaštite i zdravstvenim sistemom radi boljeg „mapiranja“ dece sa smetnjama koja su izvan sistema obrazovanja i unapređuje se saradnja sa redovnim školama, radi dodatne podrške deci sa smetnjama koja su u redovnom sistemu.

cijalnih škola. Grupa od 16 škola iz cele Srbije otvara se za rad sa decom sa različitim teškoćama i sa decom sa težim i kompleksnim smetnjama. Do sada su specijalne škole radile sa decom koja imaju jednu određenu vrstu teškoće. Ova promena omogućiće da deca sa smetnjama idu u specijalnu školu koja im je najbliža, a ne u školu koja je specijalizovana za teškoću koju dete ima, pa često treba da putuje daleko od kuće i da se odvoji od svoje porodice. Ovakav model će dalje omogućiti da obrazovanjem budu obuhvaćena i ona deca koja ranije nisu uopšte uključivana u sistem obrazovanja. Manji broj škola, odnosno četiri, biće specijalizovane za rad sa određenom specifičnom smetnjom i predstavljace oslonac drugim specijalnim školama za podršku u radu sa decom koja imaju konkretnu smetnju. Osim toga, specijalne škole će razvijati kompetencije da pružaju različite vrste usluga za decu od njihovog najranijeg uzrasta.

U 40 osnovnih škola u Srbiji kreće pilot-projekat funkcionalnog osnovnog obrazovanja odraslih

„Druga šansa“ za bolji život

U 40 osnovnih škola u Srbiji od ovog septembra u školske klupe seće nekoliko hiljada odraslih, kojima je u okviru projekta „Druga šansa“ omogućeno da steknu diplomu osnovnog obrazovanja, ali i da budu obučeni za neko od zanimanja za kojima postoji potreba na tržištu rada.

Projekat „Druga šansa“ - Razvoj sistema funkcionalnog osnovnog obrazovanja odraslih u Srbiji pokrenulo je Ministarstvo prosvete i nauke, uz bespovratnu donaciju Evropske unije od četiri miliona evra. Ogljedna faza osnovnog obrazovanja odraslih realizovaće se u naredne dve školske godine, a planirano je da do 4.000 odraslih preko 15 godina starosti na ovaj način dobije „drugu šansu“ da živi bolje, objašnjava Aleksandra Kokanović, pi-ar menadžer projekta „Druga šansa“.

Obuke za predavače

Tokom juna i avgusta, u nekoliko gradova u Srbiji, direktori škola, nastavnici i stručni saradnici iz ukupno 40 osnovnih škola prošli su program obuke za funkcionalno osnovno obrazovanje odraslih kako bi se adekvatno pripremili za rad sa odraslima. Obuke su organizovane i za andragoške asistente, čija je uloga da pomažu odraslim polaznicima da se lakše prilagode školskom sistemu i završe osnovno obrazovanje, ali i da asistiraju nastavnicima u izvođenju nastave.

Prema njenim rečima, cilj projekta je uspostavljanje modernog sistema funkcionalnog obrazovanja odraslih u Srbiji, koji će na efikasan način doprineti zapošljivosti radne snage, kao i smanjenju siromaštva, društvenoj koheziji i ekonomskom razvoju zemlje.

Kokanovićeva ističe da će se pri upisu prednost dati osobama bez zanimanja i kvalifikacija, nezaposlenima, tehnološkim viškovima, osobama sa invaliditetom, manjinskim grupama, seoskom i poljoprivrednom stanovništvu i osobama koje se nalaze na izvršenju kaznenih sankcija, koje su nepismene ili nemaju potpuno osnovno obrazovanje.

Nastavni plan i program po kome će raditi polaznici organizovan je u tri jednogodišnja ciklusa

i prilagođen odraslima. Prvi ciklus obuhvata prva četiri razreda osnovne škole, drugi ciklus peti i šesti razred, a treći sedmi i osmi. U okviru trećeg ciklusa se pohađa i program obuke za određena zanimanja, odnosno jednostavne poslove.

- Polaznici se upisuju na određeni ciklus shodno prethodno završenom nivou obrazovanja, što praktično znači da će se u školskim klubovima naći odrasli koji su iz bilo kog razloga napustili osnovnu školu, ali i oni koji nikada nisu pohađali osnovno obrazovanje. Na primer, osoba koja je završila četiri razreda osnovne škole upisuje se u drugi ciklus, a onaj ko je završio šest razreda, upisuje se u treći ciklus - navodi Kokanovićeva.

U prvom ciklusu obrazovanja odrasli će učiti osnove jezičke i matematičke pismenosti, ali i snalaženje u životnim situacijama kroz predmete: srpski jezik, engleski jezik, matematika, digitalna pismenost i osnovne životne veštine. U drugom ciklusu polaznicima će biti držana praktična nastava iz fizike, hemije, biologije, istorije, geografije, preduzetništva i odgovornog življenja u građanskom društvu. Pored ovih predmeta, u trećem ciklusu nastave odrasli će imati i predmet primenjene nauke i stručnu obuku za neko jednostavno zanimanje koje odaberu kroz proces savetovanja i uz pomoć lokalnih filijala za zapošljavanje.

Aleksandra Kokanović ističe da su programi obuka za jednostavna zanimanja urađeni u saradnji sa lokalnim službama za zapošljavanje, poslodavcima i predstavnicima 40 opština u kojima se sprovodi projekat „Druga šansa“. Ponuda obuka zavisi od potrebe određene sredine za odgovarajućim zanimanjima, među kojima su vulkanizer, pomoćni kuvar, sobarica, hotelski portir, baštovan, pica-majstor, auto-lakirer, tkadž...

- Nastava u osnovnim školama će početi tokom septembra, a svaka škola će organizovati izvođenje nastave u skladu sa mogućnostima i potrebama njenih polaznika. Predavači su učitelji i nastavnici predmetne nastave, koji su inače zaposleni u tim osnovnim školama, pre svega oni bez punog fonda časova - ističe Kokanovićeva.

Kokanovićeva naglašava da će rezultati prikupljeni u okviru „Druge šanse“ omogućiti da se funkcionalno osnovno obrazovanje odraslih sistemski uvede u obrazovni sistem naše države.

D. D.

Prilagodi svoj prepaid

Istraži svet tarifnih opcija

mt:s vodič

*100#

Tarifne opcije

1. SMS
2. Razgovori u mt:s mreži
3. Noćni razgovori i SMS
4. MIX

Prepaid
Tarifne opcije

Pozovi **mt:s vodič** na ***100#** i izaberi svoju **Tarifnu opciju**.

Pretplati se na jednu od opcija i koristi SMS i minute razgovora u mt:s mreži po ceni od **50 para**.

Oblikuju svoju prepaid tarifu prema svojim potrebama.

Tarifne opcije važe 30 dana od dana aktivacije. Ponuda važi za SMS u nacionalnom saobraćaju.

imate prijatelje!

www.mts.telekom.rs   Korisnički servis 064/789

Školski kalendar za 2011-2012. godinu

Za oko 900.000 učenika osnovnih i srednjih škola u Srbiji danas počinje nova školska godina. Posle dva meseca rada učenike i nastavnike očekuje kraći predah. Jesenji raspust traje samo dva dana, 3. i 4. novembra, ali se spaja sa vikendom tako da će se odmarati ukupno četiri dana.

Kako je predviđeno kalendarom obrazovno-vaspitanog rada Ministarstva prosvete prvo polugodište se završava 30. decembra, a zimski raspust zvanično počinje 4. januara 2012. i traje do 13. januara. Drugo polugodište počinje 16. januara.

Nakon toga osnovci i srednjoškolfci će imati prolećni raspust od 9. do 16. aprila. Drugo polugodište se završava u petak, 25. maja za učenike osmog razreda, odnosno 8. juna za učenike od prvog do sedmog razreda.

Drugo polugodište za učenike IV razreda gimnazije završava se 18. maja, a za učenike III razreda trogodišnjeg i IV razreda četvorogodišnjeg obrazovanja stručnih škola 25. maja. Svi ostali srednjoškolfci na raspust odlaze 15. juna.

U školi se praznuje radno Sveti Sava - Dan duhovnosti 27. januara, Dan pobeđe 9. maja i Vidovdan - spomen na Kosovsku bitku 28. juna. Utorak, 8. novembar se obeležava kao Dan prosvetnih radnika.

Učenici i zaposleni u školi imaju pravo da ne pohađaju nastavu, odnosno da ne rade u dane sledećih verskih praznika, i to: pravoslavci na prvi dan krsne slave, pripadnici Islamske zajednice 6. novembra 2011. godine, na prvi dan Kurban Bajrama, pripadnici Jevrejske zajednice 7. oktobra 2011. godine, na prvi dan Jom Kipura.

Za pripadnike verskih zajednica koje obeležavaju verske praznike po gregorijanskom kalendaru neradni je 25. decembar - prvi dan Božića, a za pripadnike verskih zajednica koje obeležavaju verske praznike po julijanskom kalendaru 7. januara 2012. godine, na prvi dan Božića. Uskršnji praznici se proslavljaju počev od Velikog petka zaključno sa drugim danom Uskrsa (katolici - od 6. do 9. aprila 2012. godine, a pravoslavni od 13. do 16. aprila 2012. godine).

Vojvođanske škole imaju nešto drugačiji kalendar rada. Prvo polugodište se završava 23. decembra, a drugo polugodište počinje 16. januara 2012. Za učenike od prvog do sedmog razreda osnovne škole drugo polugodište se završava 13. juna, a za učenike osmog razreda 30. maja. Učenici četvrtog razreda gimnazije školsku godinu završavaju 23. maja, učenici završnih razreda srednjih stručnih škola 30. maja, a svi ostali srednjoškolfci se raspuštaju 20. juna.

Jesenji raspust traje od 29. oktobra do 1. novembra. Zimski raspust počinje 24. decembra, a završava se 15. januara. Prolećni raspust traje od 6. do 16. aprila.

D. D.

СПРЕМНО У ШКОЛУ

Са Вама “тек” 250 година

U LISTU DANAS SPECIJALNI POPUSTI ŠKOLAMA!

**OBJAVLJIVANJE OGLASA ZA PRIKUPLJANJE
PONUDA ZA IZVOĐENJE EKSKURZIJA**

Sve dodatne informacije možete dobiti u Marketing službi lista Danas:
Adresa: Alekse Nenadovića 19-23, 11000 Beograd,
tel/fax: 011/344 1186, e-mail: marketing@danas.rs